

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Polona Bradač

ANALIZA OBRAMBNO-VARNOSTNEGA SISTEMA REPUBLIKE
POLJSKE IN NJENEGA ČLANSTVA V NATU

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Polona Bradač

Mentor: Red. prof. dr. Anton Bebler

**ANALIZA OBRAMBNO-VARNOSTNEGA SISTEMA REPUBLIKE
POLJSKE IN NJENEGA ČLANSTVA V NATU**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

KAZALO

SEZNAM KRATIC.....	5
I. UVOD.....	6
II. VSEBINSKI IN METODOLOŠKI OKVIR.....	8
2.1 Predmet proučevanja.....	8
2.2 Struktura diplomskega dela.....	8
2.3 Hipoteze.....	10
2.4 Metode proučevanja.....	10
2.5 Opredelitve temeljnih pojmov.....	10
III. SPLOŠNI PODATKI O REPUBLIKI POLJSKI.....	12
3.1 Zgodovinski pregled.....	12
3.2 Geografsko-demografski podatki.....	12
3.3 Politične spremembe po letu 1989.....	13
3.4 Politični sistem in državna ureditev.....	14
3.5 Članstvo v mednarodnih organizacijah.....	14
IV. OBRAMBNI SISTEM REPUBLIKE POLJSKE.....	15
4.1 Struktura obrambnega sistema.....	15
4.1.1 Oborožene sile Republike Poljske.....	15
4.1.2 Nevojaška obramba.....	17
4.1.3 Upravljanje z obrambo.....	18
4.1.3.1 Pristojnosti na področju nacionalne obrambe.....	19
4.2 Obrambni izdatki.....	20
4.3 Obrambna industrija.....	21
4.4 Mednarodno sodelovanje poljskih oboroženih sil.....	23
4.4.1 Sodelovanje poljskih oboroženih sil v Iraku.....	24
4.5 Civilno-vojaški odnosi.....	25

V. SISTEM NOTRANJE VARNOSTI REPUBLIKE POLJSKE.....	28
5.1 Policija.....	28
5.2 Obmejna straža.....	29
5.3 Obveščevalno-varnostne službe.....	29
VI. VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA REPUBLIKE POLJSKE.....	31
6.1 Razvoj in oblikovanje varnostne in obrambne politike.....	31
6.1.1 Vpliv poljskih odnosov s sosednjimi in drugimi državami.....	33
6.1.2 Varnostna in obrambna politika po 11. septembru 2001.....	37
6.2 Nacionalna obrambna strategija.....	39
6.2.1 Interesi in strateški cilji na področju nacionalne obrambe.....	40
6.2.2 Koncept nacionalne obrambe.....	41
6.2.3 Politični in vojaški izzivi in grožnje.....	42
6.3 Obrambna doktrina.....	43
VII. REFORME PO LETU 1989.....	45
7.1 Reforme poljskih oboroženih sil.....	45
7.1.1 Prestrukturiranje poljskih oboroženih sil.....	45
7.1.2 Spremembe vojaškega izobraževalnega sistema.....	48
7.2 Reforme na področju civilno-vojaških odnosov	49
7.3 Reforme obveščevalno-varnostnih služb.....	51
VIII. REPUBLIKA POLJSKA IN ZVEZA NATO.....	54
8.1 Pot do članstva v zvezi Nato.....	54
8.2 Izpolnjevanje obveznosti in kriterijev zveze Nato.....	58
8.3 Pomen članstva v zvezi Nato za delovanje poljskega obrambnega sistema ...	60
IX. SKLEP.....	63
X. LITERATURA.....	68
XI. PRILOGE.....	74

SEZNAM KRATIC

BDP	Bruto družbeni proizvod <i>Gross Domestic Product</i>
CFE	Konvencionalne oborožene sile v Evropi <i>Conventional Forces in Europe</i>
DCI	Pobuda za obrambne zmogljivosti <i>Defence Capabilities Initiative</i>
EU	Evropska unija <i>European Union</i>
ESDP	Evropska varnostna in obrambna politika <i>European Security and Defence Policy</i>
NACC	Severnoatlantski svet za sodelovanje <i>North Atlantic Council for Cooperation</i>
NATO	Organizacija severnoatlantskega sporazuma <i>North Atlantic Treaty Organization</i>
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj <i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i>
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje <i>Organisation for Security and Cooperation</i>
OZN	Organizacija združenih narodov <i>United Nations Organisation</i>
PzM	Partnerstvo za mir <i>Partnership for Peace</i>
RRF	Sile za hitro posredovanje <i>Rapid Reaction Force</i>
WEU	Zahodnoevropska unija <i>Western European Union</i>
ZDA	Združene države Amerike <i>United States of America</i>
ZSSR	Zveza sovjetskih socialističnih republik

I. UVOD

Spremembe političnih sistemov ter procesi združevanja in razpadanja nekdanjih evropskih socialističnih držav po letu 1989 so korenito spremenili politično, s tem pa tudi varnostno podobo Evrope.

Kotnik (2002:2) navaja pet temeljnih razvojnih procesov politične in varnostne preobrazbe mednarodne skupnosti, v katere lahko razvrstimo najpomembnejše politično-varnostne spremembe in trende zadnjega desetletja. To so dezintegracija (razpustitev Varšavske zveze, razpad Socialistične federativne republike Jugoslavije, razpad Češkoslovaške federacije), integracija (združitev Nemčije, proces združevanja Evrope), formacija (oblikovanje novih držav), transformacija (spreminjanje sistema vrednot in ideološkega sistema, mehanizmov za zagotavljanje nacionalne in mednarodne varnosti, strukture in obsega vojaških sil v Evropi), destabilizacija (notranje napetosti v postsocialističnih državah, prestrukturiranje razmerij moči v Evropi in v svetu, globalni ekonomski problemi, širjenje orožja za množično uničevanje ter okrepljeno uveljavljanje reševanja meddržavnih sporov z oboroženo silo).

Na poljskih mejah so se v poznih osemdesetih letih zgodile pomembne spremembe tako kvantitativne narave, kar ponazarja sedem novih sosed, ki obkrožajo Poljsko, kot tudi kvalitativnega značaja, saj je na zahodu mejila na področja z Natovo zaščito in na vzhodu na področja, v katerih je vladala politična in ekonomska nestabilnost. V tistem času se je iztekala velika evropska politična in ideološka delitev. Razpad vzhodnega bloka je pomenil konec bipolarne strukture mednarodnega sistema, ki je zaznamoval obdobje hladne vojne.

Na obrambnem področju centralno-vzhodno evropskih držav se je takratno stanje najprej odrazilo z drastičnim preoblikovanju oboroženih sil. Čeprav se omenjene države med seboj močno razlikujejo glede na velikost, ekonomske zmožnosti, geostrateško situacijo in naravo svojih povezav z Natom in EU, je pot njihovih vojaških reform potekala po precej podobnem vzorcu (Donnelly, 2001:30-33).

Proces reform se je pričel z izgubo stare ideologije, nadalje pa je kot posledica geostrateških, ekonomskih in političnih okoliščin sledilo masovno zmanjšanje vojaških sil. Vojaška eminenca je kljub temu želela zaščititi in ohraniti svoj položaj in strukturo, kar je v času hitrih socialnih sprememb in gospodarskega upada, povzročilo pravo katastrofo. To se je odražalo tudi na finančnem področju, saj ne policija ne sodstvo nista obvladala mehanizmov, s katerimi

bi lahko nadziralo in preprečevalo finančne nepravilnosti in korupcijo. Obrambni preskrbni sistem je doživel svoj zlom, saj so odgovorni s svojo nepripravljenostjo na reforme in ob pomanjkanju znanj o tržno- ekonomskih zakonitostih povzročili, da obrambna industrija ni izkoristila drugačnih priložnosti, ki jih je ponujal svetovni trg v začetku devetdesetih let. Neurejenost delitve oblasti oziroma pristojnosti posameznih akterjev na področju nacionalne varnosti in obrambe je še povečevalo zmedo. Menjavanje številnih obrambnih ministrov zaradi političnih spletk je proces reform močno zaviralo in onemogočalo vzpostavitev civilnega nadzora nad vojsko.

Omenjene težave so seveda pustile posledice tudi na upad življenjskega standarda ter nivoja usposabljanja vojakov in nabornikov, kar je posledično pomenilo tudi upad morale in javnega ugleda.

Po koncu hladne vojne je novi strateški koncept Nata predvidel možnost za širjenje evropskih obrambnih dogovorov na vzhod, na začetku z dialogom o obrambnih zadevah, ki so mu sledili gospodarski in kulturni stiki. V letih 1990 in 1991 pa so se vrata Srednji Evropi na široko odprla. Natov strateški koncept je dopuščal politično možnost, da bi države nekdanjega Varšavskega pakta lahko sodelovale z zahodnimi državami (Trapans, 2003:51). V ta namen so kasneje vzpostavili dve strukturi, v okviru katerih je potekalo sodelovanje z nečlanicami: Severnoatlantski svet za sodelovanje in Partnerstvo za mir.

Večina evropskih držav deli skupne vrednote, med katerimi so najpomembnejše demokracija, vladavina prava, spoštovanje človekovih pravic in tržna ekonomija. Tudi Poljska, bivša članica Varšavskega pakta, se je na prelomnici odločila za integracijo z evro-atlantskimi ekonomskimi in politično-vojaškimi strukturami in hkrati za razvoj prijateljskih odnosov z vsemi sosednjimi državami, kar je postal njen strateški cilj v prihodnosti. Da pa bi ta cilj lahko postal uresničljiv, se je država morala posvetiti demokratičnim političnim, gospodarskim in obrambnim prenovam in reformam, katerih proces se še dandanes ni povsem zaključil.

Po vstopu Poljske v Nato leta 1999 je Natova strategija postala eden temeljnih dejavnikov njihove lastne varnosti. Novi elementi te strategije, še posebej tisti, ki zadevajo krizni management in aktivnosti izven območja neposredne odgovornosti Nata, so močno vplivali na

oblikovanje poljske varnostne in obrambne politike. Poljska je te strateške priložnosti pri ustvarjanju stabilnega varnostnega okolja aktivno uporabila sebi v prid.

Pomemben element varnosti je tudi razvijajoči se proces ekonomske integracije Poljske z Evropsko unijo, ki vzpodbuja ekonomski napredek države in prilagajanje zahodnoevropskim standardom življenja.

II. VSEBINSKI IN METODOLOŠKI OKVIR

2.1. PREDMET PROUČEVANJA

Po koncu hladne vojne je bilo preoblikovanje komunistične enostrankarske države v demokratično Poljsko proces, ki je imel odločilne posledice na vsa področja družbenega življenja. V svojem delu bom analizirala obrambni in varnostni sistem Republike Poljske s poudarkom na reformah, ki so se zgodile zaradi vključevanja države v novo evropsko varnostno arhitekturo in zaradi spremenjenih družbenih razmer po letu 1989. V tem okviru me bo zanimalo predvsem vstopanje države v zvezo Nato, zato bom preučila posledice vstopa in načine, s katerimi se ta država sooča z novimi izzivi, ki jih postavlja članstvo v tovrstnem zavezništvu.

2.2. STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

Vsebina diplomskega dela je razdeljena na devet med seboj prepletenih poglavij.

V uvodnem delu sem umestila obravnavano temo tako, da sem skušala izluščiti bistveno izhodišče za nadaljnje raziskovanje. Širši kontekst obravnavanja obrambnega in varnostnega sistema Republike Poljske predstavlja splošen položaj in razvoj držav Centralne in Vzhodne Evrope v obdobju po koncu hladne vojne in spremljajoče posledice politične transformacije, ki so imele vpliv na razvoj obrambnega in varnostnega sektorja države v skladu z zahodnoevropsko politično usmeritvijo. Vsebinski in metodološki okvir naloge natančneje definira predmet in cilje preučevanja, način pristopa k analizi, postavljene hipoteze in opredeli osnovne obravnavane pojme.

Osrednji del diplomskega dela se začne s predstavitvijo splošnih podatkov o Republiki Poljski, ki predstavlja splošnejši vpogled obravnavane države. Sprva kratko orišem bistvene zgodovinske dogodke, predstavim geografsko-demografske značilnosti, se dotaknem glavnih političnih sprememb po letu 1989, ki imajo vpliv na oblikovanje političnega sistema in državne ureditve, in zaključim s pregledom članstva Poljske v različnih mednarodnih organizacijah.

V četrtem sklopu se usmerim na podrobnejšo predstavitev obrambnega sistema Republike Poljske, kjer obravnavam njegove sestavne dele. Ob proučevanju strukturnih, finančnih in gospodarskih vidikov delovanja obrambnega sistema pozornost namenjam tudi mednarodnemu sodelovanju poljskih oboroženih sil in sodobnim civilno-vojaškim odnosom.

Peti sklop predstavlja sistem notranje varnosti Republike Poljske, kjer predstavim glavne elemente zagotavljanja varnosti na tem področju

Šesto poglavje namenjam preučevanju značilnosti razvoja in oblikovanja strateških dokumentov poljske varnostne in obrambne politike in hkrati upoštevam pomen zunanje-političnih odnosov s sosednjimi in drugimi relevantnimi državami.

V sedmem delu diplomskega dela se usmerjam na obrambno-varnostne reforme na Poljskem po letu 1989. Predstavim vpliv in potek vojaških reform s ciljem modernizacije poljskih oboroženih sil, spremembe na področju civilno-vojaških odnosov in izpostavim vpliv reforme na področju oblikovanja obveščevalno-varnostnih služb.

Zadnji vsebinski del predstavlja poglavje o procesu vstopanja Republike Poljske v zvezo Nato. Bistven poudarek namenjam pregledu kriterijev in obveznosti, ki jih tovrstno zavezništvo zahteva in seveda predstavim kako jih obravnavana država izpolnjuje.

V sklepnem delu podam glavne poudarke in ugotovitve obravnavanja obrambno-varnostnega sistema Republike Poljske in tako preverim upravičenost postavljenih hipotez. Hkrati svoje delo zaokrožim z razmišljanjem o realni aktivni vlogi Poljske v novem varnostnem kontekstu, kjer noče biti zgolj uporabnik varnosti, vendar jo hkrati tudi zagotavlja.

2.3. HIPOTEZE

Za izhodiščne hipoteze si postavljam naslednje trditve:

- *Geostrateški položaj Republike Poljske, velikost in gospodarska moč države, odnosi z državami v evro-atlantski regiji in članstvo v zvezi Nato opredeljujejo način delovanja njenega varnostnega in obrambnega sistema.*
- *Preobrazba obrambnega, političnega in gospodarskega sistema Republike Poljske po letu 1989 ter reforme v poljskih oboroženih silah povzročajo pomembne premike v odnosih med poljsko vojsko in poljsko družbo.*
- *Prizadevanja za vstop in nato članstvo Republike Poljske v zvezi Nato vplivajo na obseg in tempo izvajanja reforme obrambnega sistema.*

2.4. METODE PROUČEVANJA

Temeljne uporabljene metode pričujočega dela so : deskriptivna metoda s pojasnjevanjem, metoda analize vsebine pisnih virov ter primerjalna metoda.

V svojem diplomskem delu z analizo primarnih virov (zakonov, pogodb, strategij) pridobim pomembne podatke o delovanju in strukturi obrambno-varnostnega sistema Republike Poljske. Sestavni del analize predstavlja uporaba sekundarnih virov različnih avtorjev, ki so s svojim znanjem in izkušnjami prispevali k interdisciplinarni obravnavi vojaških in političnih sprememb v postkomunistični družbi Poljske.

Obe metodi poskušam združiti v učinkovito celoto in se s pomočjo sinteze »prikopati« do postavljenih raziskovalnih ciljev.

2.5. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Varnost lahko definiramo kot stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizičen, duhovni, duševni in materialni obstoj posameznika in družbene skupnosti v odnosu do drugih posameznikov in skupnosti. Varnost se torej nanaša tudi na družbo/državo v celoti – v tem primeru govorimo o nacionalni varnosti, v kolikor pa se varnost nanaša na mednarodno skupnost, govorimo o mednarodni varnosti (Grizold, 1992:65).

Nacionalna varnost je stanje varnosti določenega naroda, katera je izražena v okviru različnih potencialnih in dejanskih nevarnosti, ki prihajajo iz mednarodnega okolja. Nacionalna varnost predstavlja interakcijo poklicnih, ekonomskih, vojaških, ideoloških, pravnih, socialnih in drugih notranjih in zunanjih družbenih dejavnikov, prek katerih si skušajo posamezne države z različnimi sredstvi zagotoviti sprejemljive pogoje za ohranjanje suverenosti, ozemeljske celovitosti, fizičnega obstanka prebivalstva, politične neodvisnosti ter možnosti za enakopraven, univerzalen in hiter družbeni razvoj. Razmerje med temi dejavniki se nenehno spreminja, kar zahteva sprotno prilagajanje in spreminjanje nacionalno varnostne politike, na kateri so utemeljene varnostne dejavnosti sodobne družbe. (Grizold, 1992:64 in Grizold: 1998:3-4).

Varnostna politika v širšem smislu je dejavnost za vnaprejšnjo pripravo pred viri ogrožanja v naravi, družbi in med družbami; varnostna politika v ožjem smislu pa predstavlja skupek vseh ukrepov, dejavnosti in ravnanj, ki so namenjeni vzpostavitvi nacionalno-varnostnega sistema. Varnostna politika vključuje zunanjo, obrambno, gospodarsko, socialno, ekološko, kulturno itd. politiko (Grizold, 1992:69).

Varnostni sistem sodobne države zajema organe, ki opravljajo funkcijo varnosti države in njihove ukrepe. Sistem izvaja dejavnosti in aktivnosti zaradi zaščite dobrin in sredstev, obstoj pa je zasnovan na zakonskih aktih in političnih odločitvah (Anžič, 1996:103).

Obrambni sistem je zgodovinska časovna stopnja organizacije sil in sredstev za opravljanje obrambno-varnostnih in zaščitnih funkcij kake družbe. Sinonim za obrambni sistem je sistem nacionalne varnosti (Grizold, 1992:12).

Obrambna politika je opredeljena kot celota načrtov, programov in dejanj, ki jih potrebuje država, da doseže varnost pred zunanjimi vojaškimi grožnjami tako v času miru kot tudi v času vojne in uporov znotraj države (International Military and Defense Encyclopedia. 1993:2156).

III. SPLOŠNI PODATKI O POLJSKI

3.1. ZGODOVINSKI PREGLED

Ustanovljena kot kraljevina leta 922 pod knezom Mjeskom, se je Poljska združila z Litvo v okviru Jagielonske dinastije leta 1386, in tako postala dominantna sila v vzhodno-centralni Evropi. Leta 1466 je pod svoje okrilje prevzela še vzhodno in zahodno Prusijo in svojo površino razširila do Črnega morja. Vojne s Švedsko in Rusijo pozno v 17. stoletju pripeljejo do izgube velikega dela ozemlja. Leta 1697 saksonski elektorji postanejo poljski kralji, s čimer se praktično konča poljska neodvisnost. Ob koncu 18. stoletja si Poljsko razdelijo Prusija, Rusija in Avstrija in le-ta preneha obstajati. Po letu 1815 bivša poljska ozemlja preidejo pod rusko dominacijo, kjer od leta 1863 Poljska postane ruska provinca. Po 1. svetovni vojni se s pomočjo zavezniških sil ustanovi neodvisna Poljska. Leta 1939 je Adolf Hitler napadel Poljsko in s tem začel 2. svetovno vojno. Preostali del države zavzamejo Sovjeti. Po koncu vojne Poljska ostane pod vplivom komunistične Sovjetske zveze. Zaradi delavskih nemirov in dejavnosti neodvisnega sindikata Solidarnost leta 1981 general Wojciech Jaruzelski izvede vojaški udar. Delavsko gibanje in postopne gospodarsko-politične reforme privedejo do prvih delno svobodnih parlamentarnih volitev leta 1989, katerih rezultat je omogočil postopen prehod v večstrankarsko demokracijo (Encyclopaedia Britannica Almanac 2003, 2002: 605).

3.2. GEOGRAFSKO – DEMOGRAFSKI PODATKI

Republika Poljska, ena največjih držav v Centralni Evropi, meji na severu z Rusko federacijo (210 km), z Litvo (103 km), Belorusijo (416 km) in Ukrajino (529 km) na vzhodu, s Slovaško (539 km) in Češko (709 km) na jugu in Nemčijo (467) na zahodu. Poljski del obale Baltskega morja je dolg 491 km in omogoča enostaven dostop do pristanišč Skandinavskega in Severnega morja. Glavno mesto Varšava se nahaja na vzhodni tretjini države.

S površino 312,683 km² je Poljska deveta v Evropi (3% evropskega teritorija) in šestinšestdeseta na svetu. Pretežno nižinska država kontinentalnega podnebja s povprečjem 173 m nadmorske višine ima vse: gore (Karpati, Sudeti), višavja, nižine, jezera in dostop do

morja. 27% površja je pokritega z gozdovi. Največji reki sta Odra in Visla, ki se izlivata v Baltsko morje.

Glede na populacijo približno 38,6 milijona ljudi spada Poljska med eno bolj poseljenih držav v Evropi. Poljska je tudi ena najbolj homogenih držav Evrope, saj je več kot 98% prebivalstva poljskega izvora, manjšini sta ukrajinska in nemška. Uradni jezik je poljski, ki ga govori skoraj vsa populacija. Prevladujoča večina Poljakov (95%) je rimokatolikov, pojavlja se še vzhodna ortodoksna in protestantska vera (www3.itu.int/MISSIONS/poland/InsPol.html, 12.12.2003).

3.3. POLITIČNE SPREMEMBE PO LETU 1989

Najpomembnejši dogodki, ki so dramatično spremenili geopolitično situacijo Poljske in posledično pomenili tako izziv, kot tudi priložnost za oblikovanje države v povsem novem okviru, so bili predvsem:

- a) konec hladne vojne,
- b) združitev Nemčije,
- c) razpad Sovjetske zveze,
- d) razdelitev Češkoslovaške na dve državi.

Poljska je bila prva država v Centralni in Vzhodni Evropi, ki je prekinila s 40 letno komunistično vladavino in označila začetek mirne revolucije (International Military and Defense Encyclopedia, 1993: 2154). Ta odločilen premik se je začel v začetku leta 1989 s »pogovori okrogle mize« med komunistično usmerjeno oblastjo in opozicijo. Na pogovorih je bil s posredovanjem rimokatoliške cerkve dosežen zgodovinski sporazum, ki je vključeval legalizacijo neodvisnega sindikata Solidarnost in izvedbo tekmovalnih volitev 4. junija 1989. To je bil uvod k vzpostavitvi demokratičnega političnega sistema oblasti z legalno parlamentarno opozicijo in zbornično Nacionalno skupščino. Večina sedežev je na volitvah junija 1989 pripadla predstavnikom Solidarnosti, kar je vodilo k izvolitvi prve nekomunistične vlade vse od druge svetovne vojne (www3.itu.int/MISSIONS/poland/InsPol.html, 12.12.2003).

3.4. POLITIČNI SISTEM IN DRŽAVNA UREDITEV

Poljska je demokratična republika s polpredsedniškim sistemom. Ustava z leta 1997 daje izvršilne pristojnosti vladi, ki mora uživati zaupanje parlamenta, nekatere pomembne pristojnosti pa podeli tudi predsedniku republike, ki ga izvolijo prebivalci države (www3.itu.int/MISSIONS/poland/InsPol.html, 12.12.2003).

Poljska je v tem času uspela razviti stabilen in demokratičen post-komunistični sistem vladanja, ki zmore prenesti zamenjavo moči med tekmujočimi strankami. Strankarski sistem je dozorel v podobne, ki jih najdemo v zahodni Evropi.

Nacionalna skupščina (Parlament) je dvodomna. »Spodnja« zbornica je Sejm z 460 sedeži in gornja zbornica Senat s 100 sedeži, oba sta voljena za obdobje štirih let. Sejm in Senat sta potrdila končni predlog prve postkomunistične ustave, z dne 2. aprila 1997, 25. maja istega leta pa so jo odobrili še prebivalci države na referendumu (www3.itu.int/MISSIONS/poland/InsPol.html, 12.12.2003).

Predsednik države je izvoljen s splošnimi volitvami za obdobje petih let, za največ dva mandata. Je najvišji predstavnik poljske države in vrhovni poveljnik oboroženih sil. Njegove pristojnosti se nanašajo na sklic volitev za Sejm in Senat, imenovanje in določitev predsednika vlade, določitev višjih državnih uslužbencev in predstavljanje države na področju zunanjih zadev (Central and South-Eastern Europe 2002, 2001: 440-441). Voditelj Solidarnosti Lech Walesa je bil novembra 1990 izvoljen za predsednika, leta 1995 ga je nasledil Aleksander Kwasniewski, ki vlada še danes.

3.5. ČLANSTVO V MEDNARODNIH ORGANIZACIJAH

Poljska je članica Združenih narodov, Organizacije za varnost in sodelovanje, Severnoatlantskega zavezništva in Evropske unije (do 1.5.2004 pridružena partnerica). Je tudi podpisnica pogodbe CFE¹.

¹ CFE oz. Sporazum o konvencionalnih silah o Evropi je postal mednarodnopravno veljaven 9.11.1992, pogajanja o tem sporazumu med predstavniki držav članic zveze NATO in držav članic Varšavskega sporazuma

IV. OBRAMBNI SISTEM REPUBLIKE POLJSKE

Obrambni sistem Republike Poljske (sistem nacionalne obrambe) je celota sil in sredstev, ki jih država namenja za realizacijo nalog na področju obrambe in ki so ustrezno tem nalogam organizirane, vzdrževane in pripravljene (www.poland-embassy.si/slo/politika/sistem.htm, 26.2.2004).

Nacionalni obrambni sistem mora zagotoviti učinkovitost obvladovanja vseh možnih zunanjih groženj in omogočiti aktivno sodelovanje v mednarodnih preventivnih in stabilizacijskih akcijah (The National Defense Strategy of the Republic of Poland, 2000: 12).

4.1. STRUKTURA OBRAMBNEGA SISTEMA

Obrambni sistem (sistem nacionalne obrambe) Republike Poljske sestavljajo trije podsistemi (elementi):

- podsistem upravljanja (organi upravljanja z obrambo),
- vojaški podsistem (oborožene sile RP),
- nevojaški podsistem (nevojaški obrambni členi).

4.1.1. OBOROŽENE SILE REPUBLIKE POLJSKE

Vojaški podsistem (Oborožene sile Republike Poljske) je osnovni, specializirani in posebej za obrambne potrebe vzdrževani element obrambnega sistema države. Služi za zaščito neodvisnosti Republike Poljske in nedeljivosti njenega ozemlja ter zagotavljanju varnosti in nedotakljivosti njenih meja. Vojaške sile izpolnjujejo naloge, ki so predvidene zanj v varnostni in obrambni strategiji Republike Poljske ter konkretizirane v ustreznih načrtih kriznega reagiranja in obrambe države (www.poland-embassy.si/slo/politika/sistem.htm, 26.2.2004).

pa so se začela že marca 1989. Ta sporazum predvideva znatno zmanjšanje konvencionalnih oboroženih sil držav podpisnic, ki so potrebne za izvedbo množičnega ofenzivnega napada (Grizold, 1999:18).

Obrambni minister Janusz Onyszkiewicz (Jane's Sentinel- Central Europe and the Baltic States, 2000:263) je vlogo oboroženih sil definiral kot zaščitnika neodvisnosti in demokratičnega sistema. Omenil je tudi tri specifične potencialne grožnje, ki so: operacije tujih posebnih sil; koncentracije sil na poljskih mejah; in terorizem.

Oborožene sile Republike Poljske sestavljajo kopenske sile, vojno letalstvo in protizračna obramba ter vojna mornarica. V vseh vrstah oboroženih sil so operacijske in teritorialne sile.

OPERACIJSKE SILE so pripravljene za delovanje v večnacionalnih strukturah Nata in njihova sestava ter struktura sta prilagojeni predvsem zahtevam, ki izvirajo iz potrebe skupnega delovanja v okviru večnacionalnih formacij Nata. TERITORIALNE SILE so namenjene podpiranju in zagotavljanju svobode delovanja operacijskih sil ter izpolnjevanju lokalnih obrambnih nalog v tesnem sodelovanju z nevojaškimi člani državne strukture.

Številčna sestava poljskih oboroženih sil:²

Aktivna vojaška sila: 163 000 pripadnikov (od tega 81 000 nabornikov)

Rezerva: 234 000 pripadnikov

kopenska vojska 188 000, mornarica 12 000 (do starosti 50 let), letalstvo 19 000
(do starosti 60 let), dodatno 15 000

Paravojaške enote:

14 100 pripadnikov obmejne straže (pristojnost Ministrstva za notranje zadeve in administracijo)

7 300 pripadnikov preventivnih policijskih sil (Ministrstvo za notranje zadeve)

Vir: The Military Balance (2003/2004):53

² Več podatkov o strukturi in opremljenosti posameznih zvrsti poljskih oboroženih sil se nahaja v prilogi A.

4.1.2. NEVOJAŠKA OBRAMBA

Nevojaški obrambni podsystem sestavljajo vsi (razen vojaških sil) izvršilni členi javne administracije, druge državne institucije in podjetniki, ki se jim določa ali naroča izvajanje obrambnih nalog. Nevojaški členi obrambnega sistema države delujejo v okviru sektorjev državne administracije in teritorialnih struktur obrambnega sistema države.

Njihove osnovne naloge so:

- zagotovitev zaščite prebivalstva in struktur države v situaciji ogrožanja varnosti države in v primeru vojne;
- okrepitev s človeškimi in materialnimi zalogami vojaških sil RP ter podpiranje zavezniških vojsk, ki vodijo operacije na ozemlju RP;
- vzdrževanje materialnih in duhovnih osnov eksistence prebivalstva in vzdrževanje le-tega v primeru zunanjega ogrožanja varnosti države in vojne.

Nevojaški členi obrambnega sistema so razdeljeni na tri skupine: 1.informacijsko, 2. zaščitno in 3. gospodarsko.

Informacijski členi obrambnega sistema izpolnjujejo naloge, katerih cilj je zaščita in propagiranje poljskih interesov v mednarodni areni, informacijsko slabljenje nasprotnika ter utrjevanje volje, morale, obrambne determinacije in vzdržnosti lastne družbe v vojnih razmerah s pomočjo informacijske preskrbe delovanja celotnega obrambnega sistema ter informacijsko delovanje tako na nasprotnika kot tudi na lastno družbo.

Cilj **zaščitnih členov** je zagotovitev razmer za varno delovanje državnih struktur in zaščita prebivalstva in državnega premoženja pred posledicami vojaških in nevojaških kriznih ter vojnih delovanj.

Cilj **gospodarskih členov** obrambnega sistema je zagotovitev materialnih osnov realizacije obrambnih nalog ter vzdrževanja prebivalstva v izrednih razmerah krize in vojne.

Bistveni pogoj učinkovitega delovanja celotnega obrambnega sistema države je tesno civilno-vojaško sodelovanje (CIMIC - Civil/Military Cooperation), ki zajema tako sodelovanje

nevojaških struktur (civilnih) z lastno vojsko kot tudi zavezniško vojsko, ki operira na ozemlju države.

Eden od osnovnih elementov tega sodelovanja je uresničevanje uslug civilne pomoči v okviru podpore države gostiteljice (HNS - Host Nation Support) zavezniškim silam in organizacijam, ki so razporejeni na ozemlju Republike Poljske (ali se ravno premeščajo po le-tem).

Delovanje državnih civilnih struktur v omenjenem obsegu v mirovnem času in tudi načrtovalna dela v primeru izrednih ogrožanj koordinira Poveljnik civilne obrambe države. Civilna zaščita je tudi odgovorna za koordinacijo delovanj, povezanih z upravljanjem s kriznimi situacijami v mirovnem času, ki so vodeni tako s pomočjo civilnih sredstev kot - po potrebi - tudi vojaških (Varnostna strategija Republike Poljske, 2000: 12).

4.1.3. UPRAVLJANJE Z OBRAMBO

Podsistem upravljanja z obrambo (organi upravljanja z obrambo) sestavljajo vsi organi upravljanja, ki odgovarjajo za realizacijo obrambnih nalog, so informacijsko povezani in ostajajo v zakonsko določenih kompetenčnih odnosih, z njihovim izvršilnim aparatom (administracijo, štabom in organizacijo) ter neobhodno infrastrukturo vred. Ta podsistem je pripravljen za ustrezno razvijanje v primeru zunanjega ogrožanja varnosti države in vojne. Načelna organa upravljanja z obrambo sta predsednik Republike Poljske in vlada - kot organa, ki imata izvršilno oblast. Individualni predstavniki teh organov osebno odgovarjajo pred sodno oblastjo za realizacijo nalog, povezanih z upravljanjem z obrambo (www.poland-embassy.si/slo/politika/sistem.htm, 26.2.2004).

Mirovno upravljanje z obrambo - ki zajema upravljanje z obrambnimi pripravami države in realizacijo strateških preventivno-stabilizacijskih nalog v mednarodnem obsegu - opravlja vlada v sodelovanju z predsednikom Republike Poljske. S celoto vojaških sil, skupaj z vojaki in organizacijskimi enotami, ki se jih dodeli zavezniškim strukturam Nata že v mirnodobnem času, upravlja minister za nacionalno obrambo. V njegovem imenu jim poveljuje šef Generalštaba poljske vojske. Posebne rešitve so povezane s potrebami upravljanja z vojaškimi akcijami (oboroženimi in neoboroženimi). Z obrambo države upravlja predsednik vlade. Ministrstvo za nacionalno obrambo je glavni vladni štabni organ za upravljanje z vojaškimi akcijami. Vojaškim silam

poveljuje Načelni poveljnik poljskih oboroženih sil, ki ga imenuje predsednik republike na predlog predsednika vlade (www.poland-embassy.si/slo/politika/sistem.htm, 26.2.2004).

4.1.3.1. Pristojnosti na področju nacionalne obrambe

Proces odločanja na področju nacionalne obrambe poteka na vseh nivojih centralnih in regionalnih državnih oblasti, vključujoč poveljstva oboroženih sil, ki znotraj obsega svojih pristojnosti določijo naloge podrejenim organizacijskim enotam ali ukažejo izvajanje obrambnih funkcij drugim organizacijskim enotam (Military Technology, 2003:146).

Predsednik države in Svet ministrov kot izvršni državni avtoriteti sta tudi najvišji avtoriteti obrambnega managementa in izvajata svoje naloge na podlagi ustave in drugih pravnih aktov. Glede na ustavo predsednik države varuje tako suverenost in stabilnost države, kot tudi nedotakljivost in integriteto njenega teritorija. Je vrhovni poveljnik oboroženih sil. Predsednikovo svetovalno telo za zunanjo in notranjo varnost je Svet za nacionalno varnost (Military Technology, 2003:146).

Svet ministrov (vlada) usmerja notranjo in zunanjo politiko Republike Poljske, zagotavlja njeno zunanjo in notranjo varnost in splošno upravlja s področjem nacionalne obrambe. Njegovo svetovalno telo je Obrambni odbor (Military Technology, 2003:146).

Zakon določa, da je **Minister za nacionalno obrambo** poglavitni politični in upravni organ na področju nacionalne obrambe. Ministrstvo pripravi predpostavke nacionalne obrambe in uresničuje glavno vodenje v zadevah, ki so povezane z izvrševanjem splošnih dolžnosti nacionalne vojaške službe. V mirnodobnem času in osnovane na principu civilnega in demokratičnega nadzora nad vojsko so oborožene sile, vključujoč sile in organizacijske enote dodeljene zavezniškim silam, pod vodstvom Ministra za obrambo (Military Technology, 2003:146).

Ključni dejavnik pri strateškem planiranju oboroženih sil je **Generalštab poljskih oboroženih sil**. Poveljnik generalštaba in poveljniki posameznih zvrsti vojske so neposredno podrejeni Ministru za nacionalno obrambo.

Oborožene sile Republike Poljske so sestavljene iz kopenskih sil, zračnih enot in enot zračne obrambe ter mornarice. **Poveljstva posameznih zvrsti** vodijo vse podrejene enote in so

odgovorna za mirnodobno delovanje podrejenih sil in njihovo pripravo za možne krize ali vojne. Na tem področju delujejo v sodelovanju z zadolžitvami štabov Zavezništva.

V času vojne oboroženim silam poveljuje **Glavni poveljnik poljskih oboroženih sil**, ki ga določi predsednik države na predlog predsednika vlade (Military Technology, 2003:146).

4.2. OBRAMBNI IZDATKI

Tabela 4.2.1: Obrambni izdatki v milijardah ameriških dolarjev v obdobju od 1995-2003

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
2,1	2,7	3,1	3,4	3,4	3,1	3,4	3,4	3,5

(Vir: Jane' s Sentinel, 2000: 286 in Military Technology 2002-2003: 146)

Obrambni izdatki naj bi ostali na ravni 1,95% BDP konstantni do 2008 (Military Technology, 2003:146). Večletne pogodbe, zmanjšanje sil in nabavna politika naj bi, kot del reorganizacije po vladnem obrambnem programu 2001-2006, omogočili ministrstvu za obrambo kar nekaj prihrankov. Najmanj 70 vojaških nastanitvenih centrov bodo zaprli in prihranek usmerili v izboljšanje desetih glavnih baz. Potrebe nabave se naj bi dvignile iz 8,3% v letu 2002 na 22% v 2006 (The Military Balance 2002-2003: 250).

Poljska je v aprilu 2003 podpisala 3,5 milijarde dolarjev vredno zunanjetrgovinsko vojaško pogodbo z ZDA o naročilu 48 večnamenskih bojnih letal F-16 C/D. Ta posel vključuje tudi vsa zračna orožja, natančno vodeno opremo, 11 obveščevalnih PODS, 20 integriranih sistemov čelad in bo financiran s petnajstletnim ameriškim vojaškim posojilom z obrestno stopnjo manj kot 4%, kar vse skupaj zneso približno 4,7 milijarde dolarjev (The Military Balance 2003/2004: 246). Upoštevati je potrebno tudi prilagoditev letalskih baz Poznan-Krzesiny in Lask, kjer bodo baze novih letal, ko bodo le-ta v drugi tretjini leta 2006 dostavljena (Holdanowicz, 2004:10).

Podjetje Lockheed Martin bo odgovoreno za 17 offset programov do leta 2013, vrednih 6 milijard dolarjev. Tehnološki prenosi bodo znašali približno 10% vrednosti offset-a, investicije 20%, ostanek pa bo namenjen nakupu poljsko-proizvedenega blaga (The Military Balance 2003/2004: 246).

Poljska vlada je septembra 2003 potrdila osnutek proračuna za leto 2004, ki predvideva 3,7 % realno povišanje obrambnih izdatkov na 16,25 milijard zlotov (4,06 milijarde dolarjev), od katerega bo prispevala večji del - 3,08 milijarde zlotov (798 milijonov dolarjev) za modernizacijo svojih oboroženih sil (Holdanowicz, 2004:10). Glede na pretekla leta se delež proračuna namenjenega za modernizacijo postopno viša od 12,7% v letu 2002 in 14,6% v letu 2003 do 16% v letu 2004.

Približno 308 milijonov zlotov iz obrambnega proračuna je namenjenih poljski stabilizacijski operaciji v Iraku, kjer deluje 2 366 vojakov v okviru Multinacionalne divizije v centralno-južni coni Iraka. Analitiki (Holdanowicz, Luczak, 2003) zatrjujejo, da stroški poljske misije v Iraku finančno ne bodo vplivali na potek in obseg modernizacije oboroženih sil.

4.3. OBRAMBNA INDUSTRIJA

Poljska je bila tretja največja vojaška proizvajalka v času Varšavskega pakta, takoj za Sovjetsko zvezo in Češkoslovaško. Razpad Varšavskega pakta kot ogromnega trga in drastično zmanjšanje izvoznih naročil in povpraševanja je povzročilo veliko krizo na področju obrambne industrije. Nekatera podjetja so zmanjšala delež vojaške produkcije in povišala civilnega, da bi lahko izkoristila vsaj del neuporabljenih produkcijskih kapacitet, prav tako pa je bilo nujno zmanjšati stroške z krčenjem obsega delovanja (Kiss, 1997: 107-113).

Poljsko obrambno industrijo sestavljajo številne skupine družb, institutov ter raziskovalnih in razvojnih centrov, od katerih večina je v državni lasti. Jedro predstavlja 38 družb, imenovanih Industrijski obrambni potenciali³ (IOP), ki spadajo pod pristojnost Ministrstva za gospodarstvo. Področja obrambne proizvodnje so oprema za zračne, kopenske in morske sile, strelivo in izstrelki, elektronika, individualna oprema vojaka in RKB sistemi.

Med leti 1992 in 2001 so IOP prejeli približno 1,1 milijarde zlotov (270 milijonov dolarjev) v obliki vladnih nadomestil za ohranjanje proizvodnih in servisnih zmogljivosti za primer vojne ali krize. Vendar je po oceni Ministrstva za gospodarstvo ob koncu leta 2001 samo sedem podjetij IOP zdravih, večina preostalih pa je v nevarnosti bankrota (Holdanowicz, 2003:23). Ob vstopu Poljske v Nato je bila nacionalna obrambna industrija pretežno optimistična.

³ Industrial Defence Potentials (PPOs)

Prevladovalo je mnenje, da bo novo okolje prineslo element stabilnosti poljske obrambne preskrbe in bo pomagalo ustvariti nove in transparentne mehanizme modernizacije sil, ne nazadnje pa bo tudi vodilo k povišanim poljskim obrambnim izdatkom (Holdanowicz, 2003:22). Pa vendar je tovrstni optimizem kmalu zbledel zaradi pomanjkanja pogodb oz. novih programov.

V varnostni strategiji so na področju obrambne industrije predvideli razvoj v skladu z modernizacijo poljske vojske. Ponovni zagon obrambne industrije vidijo v privatizaciji podjetij industrijskega obrambnega značaja, kljub temu pa bi država ohranila nadzor nad skupino podjetij, ki so ključnega pomena za obrambo države. Del dohodkov iz tega naslova bi namenili za reorganizacijo obrambnega sektorja in modernizacijo vojaških sil (Spolenak, 2002: 39-40).

V maju 2002 je bila sprejeta **Strategija za prestrukturiranje poljskega industrijskega obrambnega potenciala** za obdobje 2002-2005. V ospredju tega dokumenta je ideja o uveljavitvi dveh kapitalskih skupin, ki bosta zmožni porabiti akumulirana sredstva (fonde) za izgradnjo povezanih obrambnih podjetij in jih usmeriti na pot uspešnosti (Holdanowicz, 2003:23). Večino potrebnih sredstev naj bi zagotovili iz poljskih večletnih naročil Ministrstva za nacionalno obrambo namenjenih za obrambno modernizacijo in offset pogodb, ki bodo predstavljale veliko priložnost za nacionalno obrambno industrijo.

Ministrstvo za nacionalno obrambo je v okviru strategije izdelalo tudi seznam prioritet s področja prihodnjih nabavnih potreb, ki je tesno povezan z obrambnim načrtom modernizacije 2001-2006. Najpomembnejša področja so:

- Kolesna oklepna vozila (bojna vozila pehote in oklepniki),
- Proti-tankovska vodena orožja,
- Večnamenska bojna letala z pripadajočim orožjem in opremo,
- Sistemi poveljevanja, nadzora in komunikacij (razvoj in modernizacija),
- Prilagoditev glavnega bojnega tanka T-72 NATO standardom,
- Grom MANPADS,
- Loara samovozni in ZUR-23-2TG/KG vlečni sistemi zračne obrambe kratkega dosega,
- 122 mm nevodene rakete daljšega dosega,
- Feniks-Z rakete z nosilnimi bojnimi konicami,

- Moderno strelivo⁴.

Vlada bo investirala 13,5 milijard zlotov v 11 prioriternih področij, vključujoč: C3I, jedrsko, biološko in kemično zaščito, specialne sile in mobilnost.

Potencialne kapacitete poljske obrambne industrije so ogromne, vendar jih najbolj omejuje splošno pomanjkanje kapitalskih sredstev za investiranje. Državni parlamentarni obrambni odbor pogosto poudarja, da brez izboljšanja raziskovalnega in razvojnega ter nabavnega sistema sredstva porabljenega za oborožene sile ne bodo dobro unovčena (Holdanowicz, 2003:25). Že leta se tudi pojavljajo ideje o enotni obrambno nabavni in logistični agenciji, kar bo v prihodnosti najverjetneje ob želji po stabilni in transparentni obrambni industriji postala nujnost.

4.4. MEDNARODNO SODELOVANJE POLJSKIH OBOROŽENIH SIL

Skozi dolga leta sodelovanja v mirovnih operacijah Združenih narodov je Poljska pridobila pomembno mednarodno priznanje, kakor tudi visok ugled kontingentov zaradi njihove profesionalnosti in učinkovitosti. Približno 1 700 pripadnikov poljskih oboroženih sil deluje v mirovnih misijah povsod po svetu pod pokroviteljstvom Združenih narodov, Evropske unije in Nata (Holdanowicz, 2003:4).

Trenutno se v okviru mirovnih operacij na tujem nahaja naslednje število pripadnikov poljskih oboroženih sil (The Military Balance 2003/2004: 54):

Bosna - (SFOR II): 287, (UNMIBH): 1 opazovalec

Kongo (MONUC): 3 opazovalci

Etiopija / Eritreja (UNMEE): 6 opazovalcev

Georgia (UNOMIG): 4 opazovalci

Libanon (UNIFIL): 237, 1 pehotni bataljon, vojaška bolnišnica

Sirija (UNDOF): 356, 1 pehotni bataljon

Zahodna Sahara (MINURSO): 1 opazovalec

Srbija in Črna gora (KFOR): 574, 1 pehotni bataljon

⁴ Ministrstvo za gospodarstvo je temu seznamu dodalo še druge proizvode z večjim izvoznim potencialom, kot npr.: WZT-3/WZT-4 oklepna vozila, letala PZLM-18, M-26 in M-28, radarji, sistemi IFF (identification friend or foe), mitraljezi srednjega kalibra, individualna oprema vojaka (Holdanowicz, 2003:24).

V Afganistanu v operaciji Enduring Freedom deluje 87 pripadnikov, v Iraku pa 2 300 z 1 mehanizirano pehotno brigado (The Military Balance 2003/2004: 54).

Za potrebe operacij kriznega managementa in v podporo miru se je Poljska povezala z svojimi sosedomi, s katerimi vojaško sodeluje v obliki različnih enot.

- **Severnovzhodni multinacionalni korpus** (Multi-National Corps North East) s poveljstvom v Szczecinu ob poljsko-nemški meji je dodeljen operacijam kriznega managementa in operacijam v podporo miru kot tudi kolektivnim obrambnim misijam po 5. členu Washingtonske pogodbe. Formalno je bil ustanovljen leta 1998 in je sestavljen iz treh nacionalnih divizij (Michta, 2002a: 128):

- Danska divizija (18 000 pripadnikov),
- Poljska 12. mehanizirana pehotna divizija (12 000 pripadnikov),
- Nemška 14. mehanizirana pehotna divizija (18 000 pripadnikov).

- **Poljsko-litvanski peacekeeping bataljon** (LITPOLBAT), ustanovljen leta 1999 s poveljstvom v Orzyszu na Poljskem, sestavljajo 2 četi iz Litve in 2 poljski, kar skupno znese 784 pripadnikov (Military Technology, 2003:149).

- **Poljsko-ukrajinski peacekeeping bataljon**, ustanovljen leta 1998 s poveljstvom v Przemyслу na Poljskem, sestavlja 769 pripadnikov iz obeh držav (Military Technology, 2003:149).

- **Češka, Poljska in Slovaška** so se sporazumele o ustanovitvi skupne brigade za operacije v podporo miru in kriznega managementa. Brigada naj bi bila popolno operativna do konca leta 2004, ko naj bi vsaka država prispevala en bataljon (Military Technology, 2003:149).

4.4.1. SODELOVANJE POLJSKIH OBOROŽENIH SIL V IRAŠKI STABILIZACIJSKI OPERACIJI

V preteklih letih so poljski vojaki sodelovali v mirovnih operacijah v podporo miru povsod po svetu, od Libanona, Golanske planote, Balkana do Afganistana, vendar se obseg delovanja in

značaj misije v Iraku povsem razlikuje od predhodnih in zato pred poljsko vojsko postavlja največji izziv po razpustitvi Varšavskega pakta in poljskega vstopa v Nato (Luczak, 2003:12). Na osnovi resolucije Združenih narodov številka 1483, z dne 22. maja 2003, je centralno-južna cona Iraka, ki se razprostira od iranske do savdske meje in zajema pet šiitskih provinc Kerbala, Najaf, Wasit, Babil in Qadisyah, pod začasno poljsko administracijo. Ta je podprta z delovanjem t.i. Mednarodne poljske divizije, sestavljene iz 6.500 do 7.000 vojakov iz številnih držav (Luczak, 2003:12).

Popolna odgovornost za celotni centralno-južno območje Iraka je zahtevna naloga, ki nujno zahteva uvedbo številnih sprememb poljskih oboroženih sil na področju organizacije, opreme in orožja in poveljevanja.

Izkušnje iraške misije bodo brez dvoma imele odločujoč vpliv na prihodnjo sestavo in kredibilnost celotne poljske vojske. Ob tem se lahko vprašamo ali bodo iraške izkušnje povzročile večjo možnost popolnoma profesionalne poljske vojske?! Obrambni minister Jerzy Smajdzinski je ob tej temi izjavil (Luczak, 2003:12), da bo predvidoma do leta 2008 60% poljskih enot profesionalnih. Do takrat bo skupno 31 enot, 12 ladij in dve brigadi za hitro posredovanje vodenih izključno z profesionalnim osebjem. Minister je tudi napovedal služenje nabornikov na položajih sekundarne linije, medtem ko bo glavno jedro operativnih enot popolneno s profesionalnimi vojaki. Izključuje možnost prehoda na popolnoma profesionalno vojsko v bližnji prihodnosti, vendar hkrati ocenjuje, da se bo tovrstni debati na Poljskem nemogoče izogniti po letu 2010.

4.5. CIVILNO-VOJAŠKI ODNOSI

V okviru Natovega programa Partnerstvo za mir so strokovnjaki določili demokratične standarde pri oblikovanju obrambne politike. Med najpomembnejšimi cilji tega programa, ki je omogočal sodelovanje članic Nata in partnerskih držav, so zajeti bistveni vidiki demokratičnih civilno-vojaških odnosov. Ti so (Szemerkenyi, 1996:67):

- omogočanje transparentnosti nacionalnega obrambnega načrtovanja in proračuna,
- vzpostavitev trajnega demokratičnega nadzora nad oboroženimi silami,
- jasni pravni in ustavni okviri delovanja,
- veriga poveljevanja od vojske do vlade preko civilnega ministra za obrambo,

- usposobljeni civilisti, ki sodelujejo z vojsko na področju oblikovanja obrambne politike, zahtev in proračuna,
- jasna delitev profesionalne odgovornosti med civilnim in vojaškim osebjem,
- učinkovit parlamentarni nadzor in pregled.

Omenjena določila pri vzpostavljanju demokratičnih civilno-vojaških odnosov so se na Poljskem uveljavljala v času reformnega procesa vse od konca hladne vojne pa do danes, ko se zaradi sprememb varnostnega okolja pojavljajo novi trendi v poljski družbi.

Na sodobne civilno-vojaške odnose na Poljskem imajo vpliv predvsem trije, med seboj povezani faktorji (Latawski, 2003:36):

1. zahteve članstva v Natu,
2. prehod k profesionalnim oboroženim silam in rastoča nepopularnost nabornišva v poljski družbi,
3. ekonomske omejitve obrambnih izdatkov.

Splošno gledano je post-komunistična tranzicija prinesla relativno zmanjšanje javnega interesa za vojaške zadeve in upad zanimanja za zunanjo varnost, še posebej po poljskem vstopu v Nato. Za veliko večino poljskega ljudstva je notranja varnost najvišji vzrok skrbi, varnost državljanov pa se smatra kot najpomembnejša odgovornost države (Gogolewska, 2002: 91).

Rezultati mnenjskih raziskav redno pokažejo, da oborožene sile uživajo večjo popularnost kot cerkev (Jane's Sentinel – Central Europe and the Baltic States, 2000:263). Visoko cenjena je politična nevtralnost generalov, katerim se večkrat kot vsem ostalim skupinam pripisuje tudi iskrenost in patriotizem. Za državo, kjer še vedno obstaja nabornišvo za enoletno obdobje, so to precej zanimivi rezultati. Poljska je od leta 1997 obdržala stopnjo nezaposlenosti na približno 10%, vendar se pod vplivom prestrukturiranja gospodarstva, ki lahko privede do večjih odpuščanj, ta odnos do služenja vojaškega roka, za nabornike in rezerviste, kaj hitro spremeni. Prav to kažejo raziskave zadnjih let. Vojska je tista institucija, ki ljudje visoko zaupajo, vendar to še ne pomeni nujno, da je tudi popularna in socialno spoštovana. V letu 2001 je bilo v oborožene sile vpoklicanih samo 23% vseh potencialnih nabornikov. Vojaška služba je postala najbolj nepopularna med izobraženimi in premožnimi, ki so tudi najuspešnejši pri izogibanju vpoklicu (Gogolewska, 2002:104-105).

Sprejetje Poljske v Nato je za večino ljudi pomenilo viden znak pozitivnih sprememb na področju mednarodnih odnosov in napredek mednarodnega položaja države. Po dogodkih 11. septembra 2001 se je tudi v poljski družbi naselil močan strah pred terorizmom in terorističnimi napadi. Hkrati je primer 11. september pokazal kako je članstvo v Natu spremenilo popularno zaznavo varnosti Poljske. Če so prej ljudje razumeli varnost zgolj enoplastno, kot mir doma in v regiji, je članstvo razširilo to perspektivo na globalne vidike varnosti in soodvisnost varnostnih in obrambnih procesov, ki se dogajajo na različnih delih sveta (Gogolewska, 2002: 96-97). Kljub temu pa je podpora javnosti o vladni odločitvi o sodelovanju poljskih vojakov v iraški stabilizacijski misiji od začetka poletja 2003 do danes precej šibka, sploh ob strahu javnosti zaradi potencialnih povračilnih terorističnih napadov islamskih fundamentalistov, kot npr. v Madridu v Španiji marca 2004. Zaradi izjemne aktualnosti teme v prilogi diplomskega dela (priloga B) navajam natančne podatke in rezultate raziskav poljskega javnega mnenja o poljskem iraškem podvigu.

V. SISTEM NOTRANJE VARNOSTI

Zaradi novih virov ogrožanja notranji vidik zagotavljanja varnosti države pridobiva na pomenu. Naloge države znotraj te sfere so (The National Security Strategy of the Republic of Poland, 2003: 10):

- okrepiti javni red in institucij, ki ga vzpostavljajo,
- ukrepe proti organiziranemu in splošnemu kriminalu, da bi povečali občutek varnosti državljanov,
- zaščita populacije pred grožnjami in posledicami naravnih nesreč, ekoloških katastrof, epidemij,
- zagotovitev učinkovite zaščite državne meje v skladu z sprejetimi mednarodnimi obveznostmi, posebej z vidika integracije v EU.

Ministrstvo za notranje zadeve in administracijo je pristojno za upravljanje policije, obveščevalnih služb in obmejne straže.

5.1. POLICIJA

Policija je uniformirana in oborožena formacija, ki služi družbi in je namenjena zaščiti varnosti ljudi ter vzdrževanju varnosti in javnega reda. Pri spodbujanju in organiziranju aktivnosti, ki so namenjene preprečevanju kriminala in kriminoloških pojavov, med njimi prekrškov čezmejnega značaja, poljska policija sodeluje tako z državnimi, samoupravnimi in družbenimi organi RP, kot tudi s policijami drugih držav in njihovimi mednarodnimi organizacijami (Varnostna strategija Republike Poljske, 2000: 9).

Namen organizacijske reforme policije je povečati število policijskih častnikov, zadolženih za preventivno in nadzorno delovanje in raziskovanje, povečati mobilnost policijskih enot in racionalizirati njihovo uporabo na nacionalni ravni. Vzporedno bo njihovo delo računalniško podprto, da bi omogočili hiter dostop do nujnih podatkov in omogočili poenotenje policijskega komunikacijskega sistema (The National Security Strategy of the Republic of Poland, 2003: 10).

Poljska policija sodeluje tudi v okviru mednarodnih operacij za policijsko sodelovanje, še posebej v Interpolu in Europolu, in razvija sposobnosti za delovanje v mednarodnih

policijskih operacijah na kriznih področjih. V tem okviru sodeluje v iraški stabilizacijski operaciji 130 pripadnikov enote za nadzor nemirov (Holdanowicz, 2003:4).

Preventivne enote policije štejejo 7.300 pripadnikov, od tega 1.000 nabornikov (The Military Balance 2003/2004:54).

5.2. OBMEJNA STRAŽA

Obmejna straža kot enotna, uniformirana in oborožena formacija izvaja naloge s področja zaščite državne meje, nadzora obmejnega prometa ter druge zakonsko določene naloge. Aktivnosti obmejne straže izvirajo iz aktualne ocene izzivov in ogrožanj, predvsem čezmejnih, ki jo dajejo poljski državni uradi in službe. Pri tem sodelujejo z drugimi poljskimi institucijami in službami ter z organi zaščite meja drugih držav.

Pomembna naloga obmejne straže je tudi upoštevanje določil Schengenskega sporazuma, kot tudi intenzivnosti in specifičnosti izzivov in tveganj, ki izhajajo iz evro-azijskega področja (The National Security Strategy of the Republic of Poland, 2003: 12).

Obmejna straža na Poljskem šteje 14.100 pripadnikov (The Military Balance 2003/2004:54). Prav tako kot policijska enota tudi 100 do 150 poljskih pripadnikov obmejne straže sodeluje v iraški stabilizacijski operaciji (Holdanowicz, 2003:4).

5.3 OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNE SLUŽBE

Na Poljskem delujeta dve osrednji obveščevalno-varnostni službi:

- Agencija za notranjo varnost
- Zunanja obveščevalna agencija.

Obveščevalno-varnostne službe v skladu z zakonom opravljajo naloge, ki so povezane z zagotavljanjem notranje varnosti Poljske. Te so (The National Security Strategy of the Republic of Poland, 2003: 11):

- identifikacija, preventiva in boj z grožnjami notranje varnosti in ustavnega reda, kot so suverenost, ozemeljska nedotakljivost in obrambna sposobnost države,
- odkritje in boj proti terorističnemu kriminalu, vohunjenju, izdaji državnih skrivnosti, ki so usmerjene proti ekonomskim temeljem države, podkupovanju oseb s pomembnimi javnimi funkcijami, kriminalu povezanem z nelegalno proizvodnjo, lastnino in trgovino z orožjem, strelivom in eksplozivom, orožjem za množično uničevanje, opojnimi drogami,
- operacije povezane s protiobveščevalno zaščito Poljske, še posebej v povezavi z zaščito strateških elementov ekonomsko-obrambne infrastrukture,
- bojevanje v sodelovanju s Policijo in drugimi državnimi službami v primeru čezmejnih groženj nacionalni varnosti,
- zaščita zaupnih vladnih informacij (tudi tistih s področja zavezniškega in mednarodnega sodelovanja) in telekomunikacijske infrastrukture.

VI. VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA REPUBLIKE POLJSKE

Večja stopnja stabilnost in varnosti našega kontinenta je v vitalnem interesu Poljske posebnega pomena, saj se je po koncu hladne vojne znašla, kakor tudi ostale države vzhodno-centralne Evrope, v cono stabilnosti, ki je v večji meri odvisna od zunanjih faktorjev. Vendar je položaj te države precej drugačen od ostalih. Na zahodu meji na stabilne evropske sisteme, na vzhodu na post-sovjetske države, ki še preživljajo obdobja reorientacije in reintegracije. Poljaki so torej morali upoštevati principe svoje nacionalne varnosti tudi v luči geopolitične situacije in zgodovinskih izkušenj.

V procesu implementacije poljske varnostne in obrambne politike sta za Poljake posebnega pomena dva vidika: sodelovanje in integracija. To pa sta tudi ključna načina, preko katerih se oblikuje nova identiteta evropske varnosti (Dobrzanski, 1997:21-22).

6.1. RAZVOJ IN OBLIKOVANJE VARNOSTNE IN OBRAMBNE POLITIKE

Poljska je bila članica Varšavskega pakta vse do končne razpustitve julija 1991. Umik vseh sovjetskih enot z ozemlja Poljske je bil končan novembra 1992, le nekaj enot je ostalo, da bi nadziralo prehod in umik sovjetskih sil iz ZR Nemčije (Central and South-Eastern Europe 2002, 2001: 458). V času po hladni vojni je morala Poljska izvesti obsežno obrambno reformo, da bi zagotovila civilno oblast, nadzor in obsežno prestrukturiranje vojske in približala oborožene sile ljudem. V tem času se je morala spopasti tudi s hitro spreminjajočim se okoljem različnih groženj. Pred letom 1989 je poljska obrambna doktrina sprejemala Zahod, posebno Nato, kot primarno grožnjo. Do 14. novembra 1990, ko je bila sklenjena poljsko-nemška pogodba o meji, je Poljska sprejemala ZR Nemčijo kot grožnjo. Prav tako je do prevrata avgusta 1991 in sledeče dezintegracije USSR v decembru, doživljala Sovjetsko zvezo kot grožnjo. Kasneje je Poljska podpisala še preostale sporazume s štirimi manj stabilnimi, vzhodnimi sosedami: Rusko federacijo, Litvo, Belorusijo in Ukrajino (Simon, 1996: 50).

Po koncu hladne vojne je v mednarodni skupnosti prišlo do splošne varnostne destabilizacije, ki je močnejše prizadela tudi države nekdanjega vzhodnega političnega bloka (Bolgarijo, Romunijo, Slovaško, Češko, Poljsko). Države so se znašle v svojevrstnem varnostnem

vakuumu, v katerem je prevladoval občutek nezaupanja glede vojaških načrtov sosednjih in tudi drugih držav (Kotnik, 2002:32-33). Po letu 1989 se je tako Poljska znašla v dilemi kako zagotoviti lastno varnost in uresničiti možnosti političnega in ekonomskega razvoja države pod okriljem nove, demokratične oblasti.

Konec leta 1990 so se pojavile nove formulacije poljske nacionalne varnostne politike. Po uspešno sklenjeni poljsko-nemški pogodbi o določitvi zahodne meje na Odri in Nisi, incidentih in notranji nestabilnosti Sovjetske zveze, je napočil čas za spremembe.

Vplivna politična skupina Forum za demokratično desnico je objavila politični manifest, ki je podpiral »nove suverene elemente« v evropskem delu USSR in razpustitev Varšavskega pakta⁵, idejo o vzpostavitvi nov sistema evropske varnosti, osnovanega na Natu in prisotnost ameriških sil kot bistvenega pogoja za mir v Evropi. Ti predlogi so hitro postali del uradne poljske politike (Pieciukiewicz, 1996-97:127). Poljska je priznala suverenost bivših republik Sovjetske zveze, začela pogajanja z USSR glede umika sovjetskih sil iz Poljske in skupaj z Madžarsko in Češkoslovaško sprejela ukrepe na poti k razpustitvi Varšavskega pakta.

Poljska varnostna politika se je razjasnila do konca leta 1992. V novembru 1992 je takratni predsednik Lech Walesa podpisal vladni dokument **Načela poljske varnostne politike**. Nadgrajena in poglobljena predstavitev državne politike, ki je upoštevala elemente notranje in zunanje varnosti, je bila zapisana v dokumentu **Varnostna politika in obrambna strategija Republike Poljske**. Glavni poudarek je bil, da je najvišji cilj zagotovitev najvitalnejših interesov poljskega naroda, kot je varnost, pravica bivanja v miru, državna neodvisnost in suverenost, teritorialna celovitost. Osnovni predpostavki evropskega miru sta nespremenljiv značaj in nedotakljivost meja. Poljski strateški cilj v devetdesetih letih je članstvo v Natu in WEU, ki so ju videli kot pomemben element evropskega sistema kolektivne varnosti (Siwec, 2001: 1). Ob priznavanju pomena vzajemnih jamstev in obvez, ki preprečujejo, da bi se konflikti razvili v vojne, so v dokumentu tudi poudarili vlogo ekonomskega potenciala in primerno opremljenih in usposobljenih oboroženih sil pri zagotavljanju poljske varnosti.

⁵ Organizacija varšavskega sporazuma je nastala leta 1955, potem ko so se zahodne države odločile, da bodo ponovno oborožile Zahodno Nemčijo in jo vključile v Nato. Med podpisnicami pakta so bile Sovjetska zveza, Vzhodna Nemčija, Poljska, Madžarska, Češkoslovaška, Romunija, Bolgarija in Albanija. Varšavski pakt je bil zasnovan kot protiutež Natu oz. kot vzhodnoevropsko politično in vojaško zavezništvo proti zahodnemu zavezništvu (Trapans, 2003:24)

Izginitev bipolarnega sveta in zlom komunističnega sistema sta tudi Nato postavila pred nove izzive. Zavezništvo je moralo najti pot, s katero bi stabiliziralo situacijo, ki je nastala po razpustitvi Varšavskega pakta. V odsotnosti neposrednih groženj, se je Nato lahko poleg obrambnih usmeril tudi na dejavnosti s ciljem razširitve cone stabilnosti in demokracije. Poljska se je vključila v tovrstne razprave o novi obliki evropske varnosti, posledica katerih je bila tudi odločitev o širitvi in sprejetju Poljske, Češke in Madžarske v Severnoatlantsko zavezništvo marca 1999.

Januarja leta 2000 je vlada na podlagi novih razmer in nove vloge Poljske v mednarodni areni sprejela **Varnostno strategijo Republike Poljske**, ki jo sestavljajo osnove poljske varnostne politike in obrambne strategije. Omenjeni dokument zamenjuje prejšnja, ki sta bila sprejeta leta 1992. V novi strategiji je vlada poudarila, da je članstvo v Natu na bistven način spremenilo geopolitični in geostrateški položaj države, obenem pa vidi v članstvu v Evropski uniji sredstvo za ustvarjanje razmer za vsestranski družbeni in gospodarski razvoj in zmožnost močnejše povezave Poljske z evropskimi interesi in varnostnimi strukturami (Varnostna strategija Republike Poljske, 2000: 2). V oči bode dejstvo, da je omenjen dokument sprejela in potrdila vlada sama brez iskanja predsedniške potrditve (prejšnjo strategijo leta 1992 je podpisal takratni predsednik Poljske) ali konsenza med glavnimi političnimi silami v državi (Siwec, 2001: 2).

Poljska želi igrati pomembno vlogo pri oblikovanju in uresničevanju politično–obrambne strategije Nata, pri čemer namerava izkoriščati svojo vlogo v regiji Srednje in Vzhodne Evrope. Zaradi svojega položaja pa je tudi življenjsko zainteresirana za konstruktivni razvoj odnosov Severnoatlantske zveze z državami Vzhodne Evrope, v okviru Stalnega sveta Nato–Rusija in Komisije Nato–Ukrajina ter tudi Partnerstva za mir. Hkrati se Poljska zaveda pomena celovite vojaške integracije v Nato in priznava, da bo to dolgotrajen proces ob nujnosti povečanja organizacijskih, finančnih in konceptualnih prizadevanj (Varnostna strategija Republike Poljske, 2000: 10). Nadaljnja širitev Nata je v velikem interesu Poljske, zato bo aktivno podpirala kandidatke za članstvo, ki bodo lahko prispevale k stabilni varnostni arhitekturi⁶.

⁶ Močna poljska podpora širitvi Nata izhaja predvsem iz treh predpostavk:

1. podpora varnostnim interesom državam centralno-vzhodne Evrope,
2. širitev predstavlja nadaljni korak pri preseganju geopolitike regije, kjer se še vedno čuti senca ruske politike in hkrati stabilizira poljski položaj v okviru regionalne in evro-atlantske varnosti,

Drugi steber varnosti Poljske bo sistem, ki se oblikuje v odnosih Evropska unija – Nato. Ugodne razmere za vstop v EU in integracija z Unijo bosta osnovni prioriteti poljske strategije v prihodnjih letih (Varnostna strategija Republike Poljske, 2000: 11).

6.1.1. VPLIV POLJSKIH ODNOSOV S SOSEDNJIMI IN DRUGIMI DRŽAVAMI

1. RUSKA FEDERACIJA

Zaradi izkušenj iz časa sovjetske dominacije in ekonomske in politične nestabilnosti države, so Poljaki še vedno nezaupljivi do ruskih namer. Poljska odločna stališča do ruskih operacij v Čečeniji, prepiri o prisotnosti agentov ruske tajne službe na Poljskem in nerešena vprašanja polpretekle zgodovine kažejo, da bilateralni odnosi med državama niso stabilni (Lang, 2002: 115).

Po vstopu Poljske v Nato se odnosi z Rusko federacijo zaradi Natovega posredovanja na Balkanu niso izboljšali. Prisotnost ruskih vojaških sil v Kaliningradu⁷ je posebnega pomena v kontekstu varnosti Baltskega morja, saj se glavna baza ruske baltske flote nahaja na kaliningradskem območju, ki leži med Poljsko in Litvo (Jane's Sentinel- Central Europe and the Baltic States, 2000:262). Po letu 2001 so se rusko-poljski odnosi izboljšali, kar je nazorno pokazal obisk ruskega predsednika Vladimirja Putina v januarju 2002 na Poljskem. S poljske strani se nov odnos kaže v neemocionalni oceni svojih interesov evropskega konteksta z vidika nove objektivnosti, ki je bila dosežena s članstvom v Natu, realistični zaznavi Ruske federacije in previdnem pristopu pri problemih, izhajajočih iz preteklosti. Ta nov pragmatizem je bil omogočen z novim ruskim pristopom znotraj bilateralnega konteksta in z večjo pripravljenostjo sodelovanja z EU in Natom (Lang, 2002:116). Potrebno je omeniti tudi gospodarski vidik sodelovanja med državama, saj je Poljska precej odvisna od ruskih energijskih zalog, predvsem uvoza nafte in zemeljskega plina. Po vstopu Poljske v EU se bo v želji po doseganju evropskih standardov način in količina trgovanja med državama morala spremeniti, kar je predvsem razlog za rusko zaskrbljenost (Jane's Sentinel- Central Europe and the Baltic States, 2000:285).

3. širitev bo povečala možnosti uveljavitve poljskih interesov v regiji in splošno gledano utrdila ameriško prisotnost v Evropi (Osica, 2002:32).

⁷ Odnosi med državama so dosegli najnižjo točko, ko so januarja 2001 mediji poročali, da Rusi nameščajo jedrske rakete kratkega dosega na Kaliningradskem okrožju. Čeprav odločitev ni pomenila kršitev obstoječih sporazumov, je bila v Varšavi videna kot dejanje usmerjeno na Poljsko in kot sporočilo kandidatkam za članstvo v Natu (Michta, 2002:124-125).

2. UKRAJINA

Po neodvisnosti Ukrajine leta 1991 sta se sosednji državi usmerili na »strateško« partnerstvo. Z vidika Ukrajine povezovanje s Poljsko pomeni pomoč pri izogibanju politične izolacije v senci Ruske federacije, s katero ima Kijev tesne, vendar omejene odnose; nadalje pa sodelovanje s Poljsko tudi prispeva k umestitvi Ukrajine med priznane evropske države.

Poljska je zaradi interesov svojega mednarodnega potrjevanja v odnosih do Ukrajine precej bolj nihala. Wolczuk (2002:143-144) navaja tri značilne mejnike vpliva: faktor Ruska federacija, faktor Nato in faktor EU.

Prva prelomnica, negativna za poljsko-ukrajinske odnose, je bila grožnja s strani Ruske federacije. Med leti 1991 in 1994, ko se je poljsko članstvo v ključnih zahodnih institucijah zdelo še zelo oddaljeno, je Poljska postavljala prioriteto odnosov z Rusko federacijo pred tistimi z Ukrajino. Formalno je Poljska podpirala neodvisnost Ukrajine, vendar nikoli v škodo poljsko-ruskih odnosov. Hkrati je bila v ospredju skrb zaradi nestabilnosti Vzhoda in posledično neizoblikovana skladna in jasna zunanja in varnostna vzhodna politika.

Naslednje obdobje, ki je ustvarilo ugodno klimo za poljsko-ukrajinske odnose, je bilo med leti 1994-1997 s pričakovanjem in željami Poljske glede članstva v zvezi Nato. V skladu s tovrstnimi pričakovanji se je Poljska želela prikazati kot »regionalni vodja« in tako okrepila svoje vezi z Ukrajino z aktivnim podpiranjem ukrajinske neodvisnosti in njeno evropeizacijo.

Po letu 1997 so se hkrati s povabilom v Nato osvetlili tudi obeti za poljsko članstvo v EU. Negativen trend za nadaljnje razvijanje poljsko-ukrajinskih odnosov leži v dejstvu, da bo poljsko članstvo v EU predstavljalo določene ovire za vezi med državama, kot so spremembe pri vzpostavitvi zunanje Schengenske meje in sprejem politike EU do Ukrajine, ki se razlikuje od poljske predvsem zaradi neurejenih notranjih razmer in neizvajanja potrebnih reform.

Poljsko-ukrajinsko vojaško sodelovanje obsega številne skupne vojaške vaje in usposabljanja že pred letom 1997, leta 1998 pa so tudi formalno ustanovili poljsko-ukrajinski peacekeeping bataljon. Tesno sodelovanje se utrjuje tudi v misiji v Iraku, kamor je Ukrajina prispevala 1700 vojakov, ki delujejo v okviru večnacionalne divizije v iraški centralno-južni coni pod vodstvom Poljske.

3. ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA

Vse od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja⁸ je Zvezna republika Nemčija (ZRN) postala ena izmed poljskih najbolj zaželenih mednarodnih partnerjev na področju gospodarskega in političnega pa tudi vojaškega sodelovanja. Danes je Zvezna republika Nemčija glavni poljski zunanjetrgovinski partner, tretji največji tuji investitor in med največjimi podporniki vstopa Poljske v EU. Veliko vlogo je ta država igrala predvsem v procesu vstopanja Poljske v Nato. Državi vojaško sodelujeta tudi v okviru dansko-nemško-poljskih sil, kamor Poljska prispeva del svoje vojske. Kljub temu pa na poljski strani še vedno ostaja določen odklonilen odnos do ZR Nemčije, ki izvira iz dogajanja v času 2. svetovne vojne (Stergar, 2003: 46).

Med Zvezno republiko Nemčijo in Poljsko obstajajo precejšnje razlike v pogledih s področja varnostne politike, predvsem v mnenju o ESDP, ameriškem obrambnem jedrskem načrtu, o vključevanju Ukrajine v EU, širitvi Nata, pa vendar razlike niso resne grožnje poljsko-nemškemu varnostnemu partnerstvu, saj kljub različnim pogledom med državama obstaja širši konsenz o osnovnih elementih evropske varnostne arhitekture (Lang, 2002: 116-117). Ob čedalje tesnejšem sodelovanju Poljske z ZDA in ob odločitvi za vstop v ameriško zavezništvo v iraški misiji se je jasno povečal tudi razkorak med Poljsko in starimi članicami EU, predvsem ZR Nemčijo in Francijo, ki se je še poglobilo ob poljskem nasprotovanju načinu oblikovanja nove ustave EU.

4. ZDA

Poljska želi aktivno delovati v mednarodni skupnosti na regionalnem kot tudi na globalnem nivoju, in prav zato ni presenetljivo, da ohranja zelo tesne stike z ZDA in predstavlja eno najbolj lojalnih ameriških zaveznic v Natu. Poljska podpora ameriške politike je konstantna in nekritična, še posebej se ta način kaže v podpori pri ameriški vojni proti terorizmu (Afganistan, Irak), kjer je tudi sama pristopila h koalicijskim silam in tudi aktivno delovala. V iraškem primeru so poljski komandos sodelovali v napadu na Irak kot edini z evropskega področja, kasneje pa so Američani Poljakom zaupali poveljevanje ene izmed con v povojni

⁸Poljska zahodna meja je bila določena na Potsdamski konferenci avgusta 1945. Poljska je podpirala združitev Nemčij in leta 1991 z združeno Nemčijo podpisala sporazum o meji in prijateljstvu in sodelovanju. S tem sta državi postavili temelje revolucionarnim spremembam nemško-poljskih odnosov.

rekonstrukciji. Poljska se želi v tem odnosu izkazati kot zaupanja vredna zaveznica, hkrati pa ji ameriška podpora predstavlja svojevrstno varnostno garancijo.

Čeprav je Poljska ena novejših ameriških Nato zaveznic, je v Washingtonu videna kot stara prijateljica. Kot tudi v primeru ostalih ameriških posebnih razmerij (npr. z Veliko Britanijo in Izraelom), so povezujoče vezi splet zgodovinskih, kulturnih in strateških dejavnikov. Pomembna je tudi vloga poljske skupnosti v Ameriki, katere vpliv je precej močan.

Po dogodkih 11. septembra 2001 se Busheva administracija usmerja predvsem na strateške kalkulacije in v ospredje poljsko-ameriških odnosov postavlja vitalno vlogo, ki jo Poljska predstavlja v procesu preoblikovanja varnostnega okolja centralne Evrope. Z ameriške strani je poljska geopolitična lega zanimiva zaradi dostopa do Rusije. Po poljskem članstvu v Natu in v času večje pripravljenosti Rusije za sodelovanje, bo Poljska lahko igrala vlogo mostu med Natom in Rusijo (Dunn, 2002: 67).

5. LITVA

Odnosi z baltskimi državami, še posebno z Litvo, so za Poljake pomemben element nacionalne varnosti. Septembra 1997 sta Poljska in Litva ustanovili medvladni Svet za sodelovanje, ki koordinira politiki držav in je postal osnova za strateško partnerstvo (Micha, 2002a:130). Poljsko-litvanski odnosi so se zelo izboljšali tudi s povečanjem gospodarskega trgovanja med državama. Leta 1998 sta tudi podpisali prosto trgovinski sporazum, s katerim so zmanjšali in odpravili carine za številne industrijske proizvode. Kljub trdnemu partnerstvu se določeni problemi pojavljajo v primeru vprašanja pravic poljske manjšine v Litvi.

Poljska močno podpira kandidato Litve za članstvo v Natu, odnose pa nadgrajuje s povečevanjem vojaškega in gospodarskega sodelovanja. Na vojaškem področju se tesna vez kaže tudi na primeru vzpostavitve poljsko-litvanskega peacekeeping bataljona v letu 1999. Vojaško sodelovanje se nadaljuje tudi pod okriljem večnacionalne divizije pod poljskim vodstvom iraške cone, kamor je tudi Litva prispevala nekaj svojih enot.

6. BELORUSIJA

Poljski odnosi z Belorusijo, največjo rusko zaveznico med bivšimi sovjetskimi republikami, so se po izvolitvi Aleksandra Lukašenka kot beloruskega predsednika še poslabšali. Njegova avtoritarna notranja politika in izrečeni cilji po reintegraciji z Rusko federacijo so v Varšavi naleteli na ostre kritike (Micha, 2002a:126). Poljska želi imeti dobre odnose z Belorusijo,

vendar meni, da je vzpostavitev demokratičnih načel bistven del, ki bi le-te omogočil (Jane's Sentinel, 2000:283).

6.1.2. VARNOSTNA IN OBRAMBNA POLITIKA PO 11. SEPTEMBRU 2001

Po terorističnem napadu v ZDA 11. septembra 2001 se je tudi Poljska morala soočiti z novimi izzivi in varnostnimi grožnjami. Udeležila se je zavezniških operacij v Afganistanu in kasneje v Iraku v okviru anti-teroristične koalicije, oblikovane pod ameriško iniciativo. V novembru 2001 so v Varšavi na pobudo poljskega predsednika Aleksandra Kwasniewskega organizirali mednarodno konferenco, na kateri so skušali najti ustrezen način za regionalno povezovanje pri odločnem boju proti terorizmu (www.msz.gov.pl/mszpromo/en/9_3.htm, 7.3.2004).

Tam pridobljene izkušnje so omogočile nov vpogled na reševanje kriz mednarodne varnosti. Strateški cilji Poljske še vedno ostajajo enaki, to je utrditi položaj in doprinesiti pri delovanju znotraj Nata in EU, pojavila pa se je potreba, da bi oblikovali novo nacionalno varnostno strategijo, ki bi odražala sodobne in prihodnje varnostne izzive kot tudi načine delovanja kriznega managementa, vse to ob upoštevanju skorajšnjega članstva Poljske v EU in prihajajočega novega vala širitve Nata (Klich, 2003: 3).

V **Nacionalni varnostni strategiji Poljske**, potrjeni 22. julija 2003, snovalci priznavajo, da glavni prihodnji izzivi nič več ne izhajajo iz nestabilnosti v sosesčini, temveč so splošnejši in predstavljajo negativne posledice globalizacije. Med njimi omenjajo različno stopnjo in hitrost razvoja posameznih držav, ki šibke države (t.i. fenomen »propadlih držav«) prepušča socialno-političnemu propadu in močnemu vplivu organiziranega kriminala in terorizma, masovne migracije iz nerazvitih dežel, okoljska uničevanja, ranljivost mednarodnih telekomunikacijskih omrežij, širitev orožja za množično uničevanje (The National Security Strategy of the Republic of Poland, 2003: 1-3). Ker je večina teh groženj po izvoru zunanjega značaja, ki pa povzroča notranje posledice, je bilo potrebno v novi strategiji poudariti vlogo sistema notranje varnosti (tajne službe, policija, obmejna straža, enote civilne obrambe ipd.) in predvsem pomen nevojaške dimenzije varnostne politike, še posebej zmogljivosti civilno-kriznega managementa.

Zaradi omenjenih razlogov namerava poljska vlada prilagoditi zakonodajo, da bi lahko povečala učinkovitost obveščevalnih in protiobveščevalnih agencij pri njihovem boju proti

terorizmu in organiziranemu kriminalu, pa tudi povečala varnost informacijskih tehnoloških sistemov (Holdanowicz, 2003:5).

Zaradi drugačnih, zunanjih in precej oddaljenih varnostnih groženj je nujno pospešeno izvajanje reforme oboroženih sil in njihova modernizacija v skladu z Nato standardi. Za učinkovito delovanje Poljska potrebuje bolj profesionalne, mobilne in dobro opremljene sile za hitro posredovanje, ki bodo zmožne izvajati cel razpon vojaških misij, najpogosteje daleč stran od poljskih meja. Še več, poljske enote morajo težiti k dosegi pro-aktivnega in ne zgolj reaktivnega obrambnega statusa (Klich, 2003: 4).

Svojo aktivno vlogo v procesu stabilizacije Iraka vidijo kot izraz poljske pripravljenosti sprejemanja odgovornosti v mednarodni skupnosti, tesne politične in vojaške stike z ZDA v povezavi z oboroženo intervencijo v Iraku pa kot pomemben dosežek poljske varnostne politike. Poljska namerava povečati obseg bilateralne obrambe in varnostnega sodelovanja z ZDA. Poskušala bo zmanjšati »tehnološki razkol« med ZDA in njenimi evropskimi zaveznici (Holdanowicz, 2003:5).

Nacionalna varnostna strategija podpira že ustaljeno politiko zagotavljanja splošne varnosti z zaveznici. Oborožene sile morajo izpolniti obveznosti, ki so določene z članstvom Poljske v Natu, kot tudi prispevati k operacionalizaciji Evropske varnostne in obrambne politike (ESDP). Glede na realne zmožnosti in pripravljenost Natovih zavezniških sil pri odzivanju na varnostne grožnje in izzive ob vsakem času in prostoru, tako na evro-atlantskem področju, kot tudi globalnem prostoru, Poljska priznava največji pomen Nata pri zagotavljanju evropske varnosti, kar pa se ne sme razumeti tudi kot zmanjševanje pomena varnostne in obrambne dimenzije EU. Razvoj specializiranih zmogljivosti Evropske unije je dober korak pri upravljanju kriznih razmer, vključujoč preventivo, intervencijo in post-konfliktno rehabilitacijo (Klich, 2003: 4).

V novi strategiji Poljska podpira Organizacijo združenih narodov kot odgovorno organizacijo za mednarodni mir in varnost, kot izhaja iz Ustanovne listine OZN, vendar poudarja, da bi bila potrebna njena reforma v skladu s predlagano iniciativo »New Political Act for the United Nations for the 21st Century«. V sklopu mednarodnih aktivnosti bo tudi v prihodnje Poljska nadaljevala delo v OVSE, Svetu Evrope, Organizaciji za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD) in drugih multilateralnih organizacijah in institucijah s ciljem zagotoviti

varnost in stabilnost v Evropi in svetu (The National Security Strategy of the Republic of Poland, 2003: 7-8).

Regionalna varnostna politika se usmerja predvsem na razvoj partnerskih odnosov z Rusijo, da bi se okrepilo njeno sodelovanje z Natom in EU in umestilo Kaliningradsko okrožje kot del pan-evropskih povezav na področju varnosti, ekonomije in socialnih kontaktov. Prav tako pa je pomembno tudi strateško partnerstvo z Ukrajino, katero podpirajo pri oblikovanju njenih evropskih politik (The National Security Strategy of the Republic of Poland, 2003: 9).

6.2. NACIONALNA OBRAMBNA STRATEGIJA

Nacionalna obrambna strategija Republike Poljske je osnovana na določilih ustave in drugih pravnih aktov in upošteva smernice, določene v Varnostni strategiji Republike Poljske in Strateškem konceptu Nata. Predstavlja glavne predpostavke nacionalne obrambe in ustvarja konceptualni okvir za nadaljnje snovanje doktrinalne dokumentacije, strateških in operativnih načrtov, kot tudi obrambnih programov (The National Defense Strategy of the Republic of Poland, 2000:1).

Obrambna strategija ne predvideva obstoj specifičnega sovražnika, ki je pripravljen izvajati elemente agresije. Predvideva pa obstoj potencialnih groženj in želi vzpostaviti nadzor in rešitev kriznih situacij vojaškega značaja. Poljska želi rešiti vse konflikte s pogajanjem, posredovanjem, arbitražo ali mednarodno jurisdikcijo kot tudi z drugimi razpoložljivimi sredstvi OZN, OVSE in NATO (Jane's Sentinel, 2000:288).

Glavna naloga oboroženih sil je nuditi takojšen odpor na vsako vojaško agresijo. V primeru ogrožanja nacionalnih meja, z namenom škodovanja poljski suverenosti ali teritorialni integriteti, se bodo oborožene sile zoperstavile sovražniku z vsemi načini in sredstvi boja, ki bodo primerni situaciji. Poljske oborožene sile bodo izvajale vsakršno nalogo v primeru pojava konflikta, ki izhaja iz prevzetih mednarodnih obveznosti in sporazumov. Ustanovitev 25. letalske divizije predstavlja odločilen korak v smeri implementacije post-hladnovojne doktrine:

Struktura sil, osnovana na težko oboroženih divizijah namenjenih za ofenzivne operacije, se nadomešča s fleksibilnejšim delovanjem lahkih, hitrih reakcijskih sil in

bolj manevrsko oboroženo enoto velikosti brigade, ki je primernejša za obrambo (Jane's Sentinel, 2000:288).

V nadaljevanju bom poskušala bolj podrobno predstaviti osnovne predpostavke poljske obrambe.

6.2.1. INTERESI IN STRATEŠKI CILJI NA PODROČJU NACIONALNE OBRAMBE

Poljska se nahaja na zelo posebnem prostoru Evrope. Povezuje Nato z dvema najbolj pomembnima partnerjema - Rusijo in Ukrajino. Odnosi med Natom in tema dvema državama so ključni za evropsko varnost. Ozemlje Poljske, ki se nahaja v osrčju Evrope med Baltskim morjem in Karpati, je z vojaškega vidika strateško zelo pomembno na osi Vzhod – Zahod.

Nacionalni interesi, v skladu s 5. členom Ustave Republike Poljske, so osnovani na podlagi vrednot, ki so se izoblikovale z zgodovinskimi izkušnjami in sodobnimi potrebami, in so (The National Defense Strategy of the Republic of Poland, 2000: 3):

- neodvisnost in nedotakljivost ozemlja,
- človekove pravice, svoboda in varnost državljanov,
- nacionalna dediščina,
- zaščita okolja.

Strateški cilj Republike Poljske na področju nacionalne obrambe je zagotoviti varne pogoje za uveljavljanje nacionalnih interesov z njihovo obrambo v primeru zunanjih kriz ali vojnih groženj. Natančneje cilje v Nacionalni obrambni strategiji (2000: 3) opredelijo kot:

- obramba teritorija Poljske pred oboroženim agresorjem in zagotovitev nedotakljivosti poljskega zračnega in morskega prostora in ozemeljske celovitosti,
- obramba in zaščita vseh državljanov Republike Poljske, sodelovanje v splošni obrambi ozemelj držav članic zveze Nato po 5. členu Washingtonske pogodbe,
- podpora mednarodnih institucij in organizacij pri odzivanju na krizne situacije in pri političnih in vojaških stabilizacijskih ukrepih,
- razvoj varnega okolja okoli Poljske z vojaškim sodelovanjem z drugimi državami, še posebej s sosedi.

6.2.2. KONCEPT NACIONALNE OBRAMBE

Nacionalna obrambna strategija republike Poljske, ki zajema nacionalne interese in pogoje, je povezana tudi s strategijo Nata. Konkretnije to pomeni tudi upoštevanje načel, kot so (The National Defense Strategy of the Republic of Poland, 2000: 6-8) :

- nacionalna odgovornost in splošnost obrambe,
- solidarnost in zavezniška integracija,
- sodelovanje in partnerstvo,
- razvijanje zaupanja in regionalne vojaške stabilnosti,
- zanesljivost in zastraševanje,
- fleksibilnost obrambnega odzivanja,
- civilno – vojaško sodelovanje,
- uravnovešenos obrambnih potreb države z zmožnostmi.

Republika Poljska je pripravljena v treh varnostnih stanjih (mir, kriza in vojna) izvajati naslednje strateške aktivnosti:

- preventivne in stabilizacijske ukrepe,
- krizni management,
- vojne akcije.

6.2.3. POLITIČNI IN VOJAŠKI IZZIVI IN GROŽNJE

V skladu z določili sprejete varnostne in zunanje politike Poljska ne sprejema ukrepov, ki bi lahko ogrozili drugo državo, niti ne doživlja katerekoli druge države kot svoje sovražnice.

Republika Poljska kot mejna država Nata bi bila lahko subjekt širokega razpona groženj, ki niso nujno usmerjene na državo samo, ampak na ostale države članice zveze Nata. V oceni varnostne situacije predvidevajo politične in vojaške izzive, s katerimi bi se lahko soočili v mirnodobnem času, krizah in ob vojnih grožnjah, ki vključujejo možne vojne širših razsežnosti ali lokalne vojaške konflikte (The National Defense Strategy of the Republic of Poland, 2000: 4).

Glavni politični in vojaški izzivi v mirnodobnem času (The National Defense Strategy of the Republic of Poland, 2000: 4):

- zagotoviti primerne (kvalitativne in kvantitativne) obrambne kapacitete, da bi minimizirali možnosti pritiskov ali političnega izsiljevanja, da bi preprečili oslabitev mednarodnega položaja države in podprli diplomacijo,
- prispevati k obrambnemu sistemu Nata, da bi okrepili moč in obrambne zmožnosti zavezništva in okrepili podobo Poljske kot zanesljive zaveznice,
- okrepiti mednarodne varnostne organizacije in institucije, vključujoč tiste, ki se ukvarjajo z nadzorom nad razoroževanjem in oboroževanjem, da bi podprli razvoj varnega mednarodnega okolja,
- nadaljevanje sodelovanja Poljske v mednarodnih mirovnih operacijah na kriznih področjih,
- prebiti ovire in razviti odnose s sosedi na vojaškem področju, da bi lažje oblikovali varno strateško okolje države.

Krizne grožnje, osnovane na političnih in vojaških ali nevojaških podlagah, so bistvenega pomena za dandanašnjo mednarodno stabilnost. Viri političnih in vojaških konfliktov so lahko politično, socialno, ekonomsko, etnično ali religiozno obarvani. Nevojaške krizne situacije se pogosto pojavijo v povezavi z mednarodnim kriminalom in njegovimi oblikami kot so terorizem, tihotapstvo, podkupovanje, trgovina z drogami. Posebno pozornost pa namenjajo tudi razširitvi orožja za množično uničevanje.

Na Poljskem igra ruski organiziran kriminal zelo močno vlogo. Poljska je ena izmed glavnih tranzitnih poti za preprodajo ukradenih avtomobilov v Ukrajino, Belorusijo in Rusijo. Poljaki ocenjujejo, da na ozemlju države deluje čez dvesto organiziranih kriminalnih skupin (Michta, 2002: 123). Te se ukvarjajo tudi z izdelovanjem in preprodajo amfetaminov in drugih drog. Glede na vladne ocene je Poljska tranzitna pot za 35% pretihotapljene droge iz Južne Amerike in Azije v Zahodno Evropo in Skandinavijo (Michta, 2002a: 124). Največja grožnja za poljsko varnost, ki jo predstavlja razširitev organiziranega kriminala, je korupcija in njen potencialen vpliv na državne politične in gospodarske institucije.

V okviru vojnih groženj poljska obrambna strategija poudarja večjo verjetnost pojava lokalnih oboroženih konfliktov z omejenim delovanjem.

VII. REFORME PO LETU 1989

7.1. REFORME POLJSKIH OBOROŽENIH SIL

Poljska je iz komunističnega obdobja podedovala največji ne-sovjetski vojaški ustroj v okviru Varšavskega pakta. Približno 400.000 številčna Poljska ljudska vojska je bila naborniško zasnovana in strukturirana ter usposobljena za ofenzivne operacije proti deželam Nata. Častniški sloj je imel močan občutek profesionalnega ponosa in patriotske dolžnosti do naroda. Vendar je bil njegov ugled okrnjen z posredovanjem v notranjo politiko, predvsem z zadušitvijo gibanja Solidarnost v letu 1981 (Michta, 2002:40).

Preoblikovanje poljskih oboroženih sil po spremembi oblasti leta 1989 in kasneje v času priprav na članstvo v zvezi Nato je bila velika naloga. V času, ko je vlada poskušala izgraditi demokratične institucije in reformirati gospodarstvo, je tudi obrambno ministrstvo začelo uvajati potrebne spremembe s ciljem modernizacije po zahodnem vzorcu. Najpomembnejše med njimi so bile: zmanjšanje velikosti oboroženih sil⁹, zmanjšanje števila vojaških baz, ki so bile močno koncentrirane na zahodnem delu države¹⁰, posodobitev in zamenjava večinoma zastarelega arzenala iz sovjetskega obdobja in ureditev demokratičnih civilno-vojaških razmerij.

7.1.1. PRESTRUKTURIRANJE POLJSKIH OBOROŽENIH SIL

Hkrati z depolitizacijo poljskih oboroženih sil so se v času preoblikovanja poljskih oboroženih sil, ki je nastopila po spremembi oblasti leta 1989, zgodile tudi strukturne spremembe na področju vojaške organizacije, vključno s poveljstvi, ustanovami in enotami.

Oborožene sile Republike Poljske pospešeno izvajajo številne reforme:

- Prestrukturiranje glede na omejitve CFE, čeprav bi bili prisiljeni na podobne restrikcije tudi zaradi finančnih omejitev;
- Prestrukturiranje zaradi spremembe vojaške doktrine iz obrambno/napadne strategije v zgolj obrambno;

⁹ Do leta 1999 se je število pripadnikov oboroženih sil zmanjšalo na polovico prvotne sestave (Michta, 2002:41).

¹⁰ V poznih osemdesetih letih je bila večina poljskih operacijskih sil koncentrirana na zahodnem delu države. V skladu s strategijo obdobja Varšavskega pakta je bilo 60 odstotkov sil nameščenih na zahodu Poljske, 30 odstotkov v centru in samo 10 odstotkov na vzhodu države (Michta, 2002:41).

- Doseganje kompatibilnosti z Natom in sprejetje Nato standardov (npr. ustanovitev logistične veje);
- Zmanjšanje pomembnosti težke oborožitve v prid lažjim, mobilnim silam (npr. ustanovitev helikoptersko opremljene letalske divizije);
- Vzpostavitev civilnega nadzora nad vojsko;
- Prilagoditev sistema urjenja s skrajšanjem naborniškega služenja (12 mesecev, kasneje 9 mesecev);
- Profesionalizacija sil s postavitvijo cilja 60-70% redne vojske (leta 2000 predstavlja 45% sil);
- Nadomeščanje zastarele opreme (Jane's Sentinel, 2000:288).

V poljski obrambni doktrini, ki je bila osnovana po razpadu Varšavskega pakta, je bil večji poudarek dan zunanjepolitičnim dimenzijam reform kakor poudarkom operativne tehnike in metodologije. Poljska doktrina je bila osnovana na izhodišču, ki pravi, da morajo vojaške zmogljivosti zagotavljati obrambo nacionalnega teritorija, toda ne smejo biti tako velike, da bi ogrožale varnost ostalih držav. Pomemben je obrambni vidik oboroženih sil, ki mora izhajati iz velikosti, strukture in uporabe (Jane's Sentinel, 2000:288). Varšava je sprejela obrambno doktrino, ki zahteva razmestitev oboroženih sil, ki bo omogočala odvrnitev groženj z vseh možnih smeri, ne zgolj z Zahoda. Večji del sil se je moral premestiti na vzhodno mejo, kar je povzročilo večje organizacijske spremembe in tudi finančne probleme (Herspring, 1994: 672-673).

Določanje smernic delovanja oboroženih sil nasploh in konkretno izvajanje vojaških operacij sta v začetnem obdobju pripravljanja države za vstop v zvezo Nato postali ločeni funkciji, saj vojska ni smela več dominirati na obeh področjih. V času poljskega članstva v Varšavskem paktu so bile vse vojaške zadeve, kot je npr. tudi doktrina, izključno stvar pristojnosti vojske. Ministrstvo za nacionalno obrambo je postalo vladna služba, ki se je ukvarjala z administracijo sil in oblikovanjem državne obrambne politike, vključujoč tako civiliste kot tudi vojaške častnike. Generalštab poljske vojske pa je ohranil osrednji nadzor nad vsakodnevnimi operacijami.

Vojaški proračun je bil zelo zmanjšan. Vojska je zgolj vzdrževala obstoječi arzenal. Zelo nazorno se je izrazil bivši obrambni minister admiral Piotr Kolodziejczyk, ko je v letu 1990 označil obrambni proračun kot » proračun preživetja« (Herspring, 1994: 672).

Kot posledica proračunskih omejitev, se je morala poljska vojska soočiti tudi z velikim zmanjšanjem strukture sil in posledično tudi novo vojaško doktrino. Drastično zmanjšanje števila pripadnikov oboroženih sil je imelo vpliv ne samo na kariere posameznih častnikov, temveč tudi na celotno skupnost, kjer so bile enote nameščene (Michtha, 2002:41). Vojška služba se je z dveh let skrajšala na 18 mesecev, s predlogom na nadaljnje zmanjšanje na 12 mesecev.

Po vstopu v Nato leta 1999 je postala zelo pomembna zmožnost interoperabilnosti in kompatibilnosti poljskih oboroženih sil z Natovimi, še bolj pa narašča pomen učinkovitega prispevka Poljske (kot zanesljive zaveznice) za izvajanje misij Nata. Zaradi omenjenih razlogov modernizacija orožja ostaja najvišja prioriteta obrambnega ministrstva (Michtha, 2002:43-44).

Ob sprejetju **Programa prestrukturiranja in tehnične modernizacije poljskih oboroženih sil 2001-2006** so bile določene glavne usmeritve procesa reform na področju tehnične posodobitve oboroženih sil, organizacije hitrih sil za posredovanje in izboljšave operacij, zahteve po realnih izdatkih in razvoj primerne dolgačnega okvira finančnega načrtovanja, kot tudi popolna sprememba filozofije vojaške reforme (Komorowski, 2001:28). V prihodnjih letih se naj bi večji nakupi orožja usmerjali predvsem na sklenitev pogodbe o dobavi večnamenskih bojnih letal, kolesna oklepna vozila in proti-tankovske vodene izstrelke (Armour 2003, 2003:52). Najbolj zastarela letala (MiG-21) in tanke (T-55) bodo umaknili iz uporabe. Na področju zračne obrambe bodo za zagotovitev učinkovite obrambe zračnega prostora zastarela letala nadomestili z novimi (F-16) ter izboljšali obstoječe (MiG-29 in Su-22), nabavili naj bi tudi transportno letalo za delovanje v out-of-area misijah Nata (Michtha: 2002: 135). Poljska mornarica upravlja z arzenalom iz večinoma sovjetskega časa, ki ni v skladu z Nato standardi, zato se načrtujejo novi nakupi. Kopenske sile, ki predstavljajo jedro poljskih oboroženih sil, se bodo modernizirale predvsem na področju komunikacijskih, poveljniških in nadzornih sistemov, potrebno pa je tudi izboljšati stopnje pripravljenosti.

Zadnji, šestletni program modernizacije in reorganizacije oboroženih sil (**leto 2003-2008**) je bil sprejet januarja 2003, da bi nadomestil in razširil podoben program prejšnje vlade (leto 2001-2006). Najpomembnejše zagotovilo predstavlja vladna obveza na 1,95% BDP za vojaški proračun s ciljem modernizacije, hkrati pa se bodo dodatna sredstva zaradi predvidenih

redukcij osebja in prestrukturiranja oboroženih sil stekala nazaj v obrambni proračun (Michta, 2002a: 136-137).

Glede na omenjen program naj bi se tretjina oboroženih sil organizirala, opremila in izurila po Nato standardih do leta 2008. Število vojaške sile bo zmanjšano, saj naj bi bila aktivna vojaška sila zmanjšana iz 160 000 v letu 2002 na 150 000¹¹ (vključujoč 76 000 profesionalcev) do konca leta 2003, odvečne kapacitete in baze bodo zaprli in zamenjali zastarelo opremo (Military Technology, 2003:146). Sedaj traja vojaški rok 12 mesecev, vendar naj bi ga z letom 2004 skrajšali na 9 mesecev. Program 2003-2008 predvideva 60% popolnitev s profesionalnim kadrom do leta 2008 (Military Technology, 2003:146).

7.1.2. SPREMEMBE VOJAŠKEGA IZOBRAŽEVALNEGA SISTEMA

Sestavni del reform poljskih oboroženih sil je potekal tudi na področju vojaškega izobraževalnega sistema, ki ga je bilo potrebno natančno preučiti in liberalizirati.

Ustanovljena je bila nova Nacionalna obrambna akademija, katere namen je bil izobraziti diplomirance, ki bodo sposobni učinkovitega reševanja specifičnih problemov urjenja in se bodo hkrati tudi zavedali pomena in aktivnega sodelovanja pri nacionalnem sociološko - kulturnem procesu demokratizacije. V nasprotju s svojimi predhodniki naj bi bili ti častniki manj ideološko usmerjeni in bolj predani služenju poljskim nacionalnim interesom. Posebnega pomena je bila tudi odločitev o sprejetju civilistov na akademijo. Tovrstna interakcija je omogočila formiranje boljšega razumevanja med vojaškim in nevojaškim svetom, ga zblížala in začela vzpostavljati demokratično toleranco. Da bi poljskim vojaškim častnikom približali vojaško delovanje v demokratičnih deželah, so nekatere tudi pošiljali na šolanje v zahodne vojaške akademije in specializirane tečaje.

Glede na potek reform obrambnega sistema v letu 2001 se je ob številčnem zmanjšanju vojaškega osebja spremenil tudi način izobraževanja. Čeprav diplomiranci poljskih vojaških akademij pridobijo visoko stopnjo izobraževalnih in vojaških veščin, je šolski proces zelo dolg in drag glede na realne potrebe oboroženih sil¹². Prav zato bodo število mest na

¹¹ Največje zmanjšanje števila pripadnikov bodo doživele kopenske sile, kjer želijo doseči zmanjšanje na približno 89000 pripadnikov. Za primerjavo naj navedem, da bodo načrtovane redukcije znašale več kot 300% zmanjšanje kopenskih sil vse od leta 1989, ko je število pripadnikov znašalo 310 000 (Michta, 2002:137).

¹² Letni strošek izobraževanja kadeta znaša približno 38 000 zlotov, medtem ko strošek univerzitetnega študenta znaša 6 500 zlotov (Komorowski, 2001:29).

akademijah zmanjšali, nadalje pa bode v skladu s temi omejitvami oborožene sile začele novačiti univerzitetne diplomirance za častniške položaje na podlagi pogodb in ob vpeljavi dodatnega izobraževalnega sistema. Socialni stroški tovrstnih redukcij vojaškega osebja (številčnih in strukturnih) bodo najverjetneje precej visoki in lahko povzročijo nemir med častniki, predvsem tistimi, ki zaradi toka reforme lahko pričakujejo svoj odpust (Komorowski, 2001:29).

7.2. REFORME NA PODROČJU CIVILNO-VOJAŠKIH ODNOSOV

Potrebno je bilo veliko korakov, da bi lahko zagotovili nevtralnost bivših komunističnih vojska. Notranja kohezija in skupinska identiteta vojske sta bili spodkopani. S političnega stališča je bilo potrebno zagotoviti, da se vojska ne vmešava v politični proces.

Zgodile so se različne spremembe in procesi, da se je poljska vojska umestila v demokratično družbo. Ob koncu komunistične vladavine so morali vojaški častniki vrniti svoje partijske izkaznice. Istočasno je bila prepovedana kakršnakoli politična aktivnost poljskih oboroženih sil. Karierni vojaki niso smeli pripadati nobeni politični stranki oziroma sodelovati v političnih aktivnostih, po drugi strani pa so nabornikom strankarsko članstvo suspendirali za čas njihove vojaške dolžnosti.

Veliko sprememb je nastalo tudi v političnih strukturah znotraj oboroženih sil. Na primer, Glavna politična uprava je bila ukinjena in namesto nje vzpostavljen Izobraževalni oddelek. To je bila posledica sprememb v načinu vojaškega šolanja. Politični častniki so imeli na izbiro, da odidejo iz vojske ali sprejmejo primerno taktično usposabljanje. Da bi olajšali nov izobraževalni proces, so ustvarili novo šolsko osebje.

Hkrati z ukinitvijo strankarske strukture v oboroženih silah so sprejeli tudi odločitev o razširitvi vloge katoliške cerkve znotraj oboroženih sil. Na Poljskem vojaška uniforma v cerkvi ni redkost, karierni častniki pa so lahko prosto sodelovali pri verskih ceremonijah (Herspring, 1994:669).

Zgodile so se tudi čistke častniškega kadra. Večina visokih častnikov je bila postopno zamenjana, odkriti nasprotniki režima pa odpuščeni. Vendar je kljub temu obveljal pristop takratna varšavske vlade, katere bistvena predpostavka je bila, da lahko tisti, ki režimu ne nasprotujejo odkrito, postopoma postanejo njegovi podporniki (Herspring, 1994: 669).

Politično se je postopni proces demokratizacije zdel pameten predvsem zaradi naraščajoče prestižnosti vojske, saj je vojska konstantno ena najbolj popularnih institucij na Poljskem.

Da bi zagotovila demokratične civilno-vojaške odnose, je morala Poljska vzpostaviti konsenz in zakon o civilnem (predsednik, vlada, parlament) poveljstvu in nadzoru obrambnega ministrstva in vojske, bivše poljske ljudske armade. V nadaljevanju je bilo potrebno očistiti podobo vojske in vrniti oborožene sile poljski družbi. Reforma je potekala v luči predstavljanja poljskih vojaških sil kot zadostnega garanta celovitosti in suverenosti Poljske (Simon, 1996:50-51).

Reorganizacija oboroženih sil je potekala v občutljivem času recesije, ki je zajela poljsko ekonomijo, ogromnih stroškov tržne reforme, ki so povzročili fiskalno krizo države. Posledično se je močno zmanjšal državni proračun. Med leti 1987 in 1994 je vojaški proračun doletel resen upad sredstev, tako v odstotku BDP, kot tudi deleža proračuna namenjenega za obrambo. Vse to je vodilo k razočaranju častniškega sestava zaradi vprašanj sposobnosti izvajanja nalog nacionalne obrambe in zaradi slabšega socialno-ekonomskega položaja profesionalnega vojaka (Wiatr, 1997:80).

V letih od 1990-1996 se je poljska oblast bolj ali manj trudila postaviti demokratične temelje vojaško-civilnega delovanja. Z nadaljevanjem obrambne reforme so hoteli povečati moč obrambnega ministrstva, da bi lahko delovalo v skladu s svojimi pristojnostmi; hoteli omejiti funkcije Generalštaba in ga podrediti pod pristojnost obrambnega ministrstva; hoteli reformirati oborožene sile, da bi omogočili nadzor nad vojsko (Simon, 1996: 114-118). Postal je jasno, da je nujni pogoj za doseg omenjenih ciljev nova ustava, ki bo jasno in nedvoumno postavila pravila in določila pristojnosti delovanja posameznih organov, pa tudi definirala nepolitično vlogo vojske. Staro ustavo iz leta 1952 je leta 1997 nadomestila nova, ki je omogočila učinkovitejšo izpeljavo zastavljenih reform.

Dale Herspring v svoji razpravi o vojskah Centralne Evrope (1994:667) pravi, da so na poljski pristop k uveljavitvi demokratičnih civilno-vojaških razmerij močno vplivali vsaj trije faktorji:

- način prenosa oblasti s komunistične na nekomunistično vlado;
- tradicionalna popularnost oboroženih sil;

- pripravljenost starega režima (vključujoč bivše komunistične vojaške častnike kot npr. general Wojciech Jaruzelski¹³) za sodelovanje v tranzicijskem procesu.

Demokratska opozicija na Poljskem je prišla na oblast s parlamentarnimi volitvami, ki so se zgodile kot posledica dogovora med vlado in predstavniki Solidarnosti leta 1989. Volili so tudi predsednika države, ki naj bi imel široka pooblastila na področju obrambne in zunanje politike. Solidarnost je močno zmagala. General Wojciech Jaruzelski je bil izvoljen za predsednika, njegov zaveznik general Czesław Kiszczak pa je bil imenovan za predsednika vlade. Ker je kmalu postalo jasno, da le-ta zaradi nasprotovanja Solidarnosti ne bo mogel formirati vlade, je odstopil in Solidarnost je prevzela oblast.

V začetnem procesu demokratizacije je za razvoj civilno-vojaških odnosov na Poljskem pomembno to, da najvišja državna vojaška oseba v tistem času – Jaruzelski – ni poskušal ovirati procesa. Njegovo kratkotrajno vladanje (julij 1989-december 1990) je pomagalo utrditi vojaško podporo demokratizacije, kajti on sam je bil v očeh častnikov ne samo vrhovni poveljnik, temveč tudi zaščitnik interesov vojske v novonastalih razmerah (Wiatr, 1997: 78). Decembra 1990 ga je nadomestil Lech Walesa. Pod njegovim vodstvom je vojska odkrito podpirala novo vlado, kar je pomenilo zelo postopno demokratizacijo vojske.

Med obdobjem v letih 1991 in 1995 se je poljski generalštab poskušal izmakniti civilnemu nadzoru obrambnega ministrstva in parlamenta, v katerega ni imel zaupanja, z zahtevo po podreditvi generalštaba neposredno pod avtoriteto predsednika države. To obdobje je bilo zaznamovano s poglobitvijo krize v civilno-vojaških odnosih. Serija spopadov med takratnim predsednikom Waleso in številnimi obrambnimi ministri je Poljsko privedla nevarno blizu ustavni krizi in ogrozila njena prizadevanja in upanja do članstva v zvezi Nato.

Preobrat v civilno-vojaških odnosih predstavlja izvolitev Aleksandra Kwasniewskega leta 1995 za poljskega predsednika, ki je podpisal novi zakon o uradu obrambnega ministra, s katerim je podredil generalštab obrambnemu ministru. Zadnje poglavje institucionalne ureditve civilno-vojaških razmer pa predstavlja sprejem nove ustave leta 1997, v kateri člen 134 potrjuje predsedniško prioriteto, vendar hkrati postavlja obrambnega ministra za neposrednega poveljujočega oboroženim silam v mirnodobnem času (Micha, 2002:42-43).

¹³ V času vladanja generala Wojciech Jaruzelskega so oborožene sile postale ključna institucija države. Od februarja 1981 je deloval kot predsednik vlade in od oktobra 1981 tudi kot prvi sekretar vladajoče Združene poljske delavske stranke (Wiatr, 1997:77).

7.3. REFORME OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNIH SLUŽB

Zgodovina poljskih obveščevalnih služb (na Poljskem se imenujejo specialne službe) po letu 1989 je bila pogosto zaznamovana s škandali, manipulacijami z kompromitirajočimi dokumenti, akcijami dvomljive legalnosti ipd. Službe niso bile obtožene samo vmešavanja v politične aktivnosti posameznikov ali organizacij, temveč tudi organiziranja in podpiranja političnih strank, raznih medijskih kampanj, razširjanja govoric, spodbujanja ali zadrževanja pri sklepanju raznih pravnih poslov in spodbujanja dvomljivih finančnih aktivnosti (npr. manipuliranje znotraj poljskega delniškega trga) (Zybertowich, 2002: 1). Ureditev razmer na tem področju je postalo nujno, še posebej pa se je tovrstna problematika osvetlila po vstopu Poljske v zvezo Nato.

Leta 1990 so bile komunistične službe številčno močno zmanjšane: civilne iz 24 000 na 6000, vojaške iz 6000 na 1500 (Zybertowich, 2002: 3). Komunistična civilna Služba varnosti (SB), osnovana leta 1956 in katere naloge so vsebovale tudi zatiranje demokratične opozicije komunistične vlade pred 1989, je bila razpuščena. Del njenega osebja se je preusmeril v državno policijo, nekateri funkcionarji pa so se po opravljenih postopkih verifikacije lahko vključili v novo ustanovljeno **Agencijo državne zaščite (UOP)**. Namesto popolne razpustitve bivših služb je bilo zaradi pomanjkanja kvalificirane sile lažje organizirati nove institucije z mešanim osebjem, ki je vključeval del starih agentov in novih, pretežno iz vrst članov bivše protikomunistične opozicije (Dastych, 2002: 1).

UOP je bila ustanovljena 6.4.1990 kot oddelek Ministrstva za notranje zadeve. Leta 1996 je bila preoblikovana v ločeno vladno agencijo pod nadzorom predsednika vlade, odgovorno za obveščevalne, protiobveščevalne naloge in vladno elektronsko varnost.

Vojaški Obveščevalna in Protiobveščevalna služba sta se izmaknili reformi leta 1990 zgolj z združitvijo v okvir skupne **Vojaško obveščevalne službe (WSI)**. Do decembra 1995 so te službe delovale po tajnih vojaških pravilih, po tem letu pa so z odlokom ministra za obrambo jasno prešle pod njegov nadzor (Zybertowich, 2002: 4).

V maju 2002 je parlament potrdil nov zakon o specialnih službah, ki je vseboval temeljito reformo služb. Dve najpomembnejši službi: civilna Agencija državne zaščite (UOP) in Vojaška obveščevalna služba (WSI), ki sta opravljali notranje in zunanje obveščevalne

naloge, sta bili razpuščeni. Namesto njiju so vzpostavili dve novi organizaciji: **Agencijo za notranjo varnost (ABW)** in **Zunanjo obveščevalno agencijo (AW)**.

Pooblastila ABW so oblikovana na osnovi bivše UOP in naj bi zajemala protiobveščevalne naloge, državno-ustavno zaščito, boj proti korupciji v vladni administraciji in proti organiziranemu kriminalu. Nova agencija nima več policijskih pooblastil (npr. aretacije).

AW naj bi postala tipična zunanja obveščevalna služba, ki deluje na tujem. V njej naj bi sodelovala večina obveščevalnih častnikov bivše UOP, kot tudi del častnikov WSI, katerih določen del bo deloval na področju strateškega obveščanja.

Obe agenciji vodita civilna politika aktualne vodeče stranke ali koalicije in sta odgovorna predsedniku vlade. Agenciji nadzoruje parlament in ostale državne nadzorne institucije. Častniki v agencijah naj ne bi bili politično opredeljeni, temveč nepristranski »služabniki države« (Dastyh, 2002: 3).

VIII. REPUBLIKA POLJSKA IN NATO

Sprejetje Poljske v zvezo Nato marca 1999, skupaj s Češko in Madžarsko, je bil zagotovo eden najbolj prelomnih dogodkov v nedavni zgodovini te države. Prvi preizkus podeljenega zaupanja Poljski kot zaveznici je bilo oblikovanje stališča pri reševanju situacije na ozemljih bivše Jugoslavije in Balkana. Poljski vojaki so sodelovali v silah Nata na Kosovu (KFOR) in v Albaniji (AFOR), s čimer je država poudarila svojo pripravljenost pri izpolnjevanju obveznosti, ki izhajajo iz Washingtonske pogodbe in se predstavila kot zanesljiva članica zavezništva.

Poljaki so aktivni v vseh delovnih telesih zavezništva. Njihovi predstavniki sodelujejo v različnih poveljstvih in odborih Nata. Na sedežu Natu imajo svoje predstavništvo, prav tako v vojaškega predstavnika v Vojaškem odboru (MILREP), Vrhovnem poveljstvu zavezniških sil v Evropi (SHAPE) in za Atlantik (SACLANT), v preostalih poveljstvih pa skupine za zvezo (www.wp.mil.pl/start.php?page=1010500001, 11.12.2003).

8.1. POT REPUBLIKE POLJSKE DO ČLANSTVA V ZVEZI NATO

Članstvo v Natu je bilo prvič formulirano kot strateški cilj poljske varnostne politike leta 1992 v dokumentih Osnove poljske varnostne politike in Varnostna politika in obrambna strategija Republike Poljske. Od takrat se je proces integracije v Nato razvijal vzporedno, vendar v tesni povezavi s sistemskimi spremembami, začetimi leta 1989, in z reformo oboroženih sil in obrambnega sistema.

V prvem obdobju med letom 1992 in 1993 so se poljski odnosi z Zavezništvom razvijali v okviru **Severnoatlantskega sveta za sodelovanje** (NACC-North Atlantic Cooperation Council), ki je bil prvi forum, ki je združeval članice Nata in bivše članice Varšavskega pakta. NACC je omogočal uveljavitev sistematičnega dialoga o različnih varnostnih problemih, vključujoč tehnične in vojaške, vendar ni ustvaril priložnosti za razvoj praktičnega sodelovanja na teh področjih (Pastusiak, 1998:54). Poljsko ministrstvo za nacionalno obrambo je zato začelo razvijati mehanizme za sodelovanje s posameznimi članicami Nata in z njimi podpisalo bilateralne sporazume.

Sistematično vojaško sodelovanje z zavezništvom se je razvijalo od leta 1994 v okviru programa **Partnerstvo za mir** (PzM). Velik pomen pri poljskih pripravah za članstvo je bilo sodelovanje pri skupnih vajah PzM. Poljski častniki so sodelovali v več kot 30 vajah na različnih nivojih, ki so bile izvajane v Evropi in ZDA. Udeleževali so se Natovih izobraževanj in usposabljanj in tako tudi izurili skupino častnikov za zvezo med poljsko vojsko in relevantnimi strukturami Zavezništva. Osrednji dosežek sodelovanja z Natom v okviru PzM pa predstavlja sodelovanje 16. in potem še 18. bataljona 6. zračno-napadne brigade v operacijah IFOR in SFOR-a v Bosni in Hercegovini.

Od leta 1995 je Poljska začela aktivno sodelovati v Procesu načrtovanja in ocenjevanja (PARP-Planning and Review Process) v okviru Partnerstva za mir. Sodelovanje v tem procesu je na najbolj učinkovit način omogočilo dosego interoperabilnosti izbranih vojaških enot in elementov infrastrukture, predvidoma pa kasneje pa tudi celih oboroženih sil. V Procesu načrtovanja in ocenjevanja se je Poljska obvezala, da bo dosegla osnovne interoperabilne cilje na naslednjih področjih (Dobrzanski, 1997: 25):

- poveljevanje, nadzor in komunikacija v operacijah iskanja in reševanja;
- interoperabilnost zračno-navigacijskih sistemov in postopkov na zračnem področju;
- nujnost poznavanja tujih jezikov častnikov;
- Friend-or-Foe (prijatelj ali sovražnik) identifikacijski sistemi;
- logistična podpora.

Vzporedno s sodelovanjem v PzM je Poljska širila sodelovanje z Nato članicami in njihovimi vojskami. Odnosi z nekaterimi zahodnimi državami so skoraj dosegli kvaliteto nekakšnega zavezništva (npr. z ZDA, ZR Nemčijo) (Pastusiak, 1998: 55). Poljska je sklenila trilateralne dogovore z Nemčijo in Francijo 28.8.1991, to je t.i. Weimarski trikotnik, ter z ZR Nemčijo in Dansko 18.8.1995.

Poljska je razvijala odnose tudi s svojimi sosedi. Vojaško sodelovanje z Ukrajino in Litvo je postajalo aktivnejše, posebej na področju ustanavljanja skupnih vojaških enot (bataljonov) za ohranjanje miru. Poseben poudarek pa je Poljska namenjala tudi razvoju političnih in ekonomskih odnosov z Rusko federacijo.

Let 1996 je pomembne element pri pripravi na članstvo predstavljala poljska udeležba v intenzivnem **individualnem dialogu** glede pogojev širitve zavezništva, na podlagi leta 1995 sprejete Študije o širitvi Nata. Na dveh skupnih sejah dialoga Nato-države PzM in štirih individualnih sejah je Poljska predstavila svoje argumente v prid širitve Nata, vizijo varnostne arhitekture in bodoče vloge Nata.

Kot posledica sprejetih vizij poljskega članstva v Natu se je intenzivnost priprav na določenih obrambnih področjih povišala. Ta področja so (Dobrzanski, 1997: 27-31):

- civilni demokratični nadzor nad oboroženimi silami,
- reorganizacija obrambnega sistema,
- interoperabilnost,
- infrastruktura,
- prilagoditev obstoječe zakonodaje (vključujoč standardizacijo),
- priprava in izobraževanje kadrov,
- obrambni proračun.

Na vrhu šefov držav in vlad Natovih članic v Madridu 8.7.1997 je bila sprejeta odločitev o vabilu k pogajanju glede članstva v Natu za Poljsko, Češko in Madžarsko. Ta odločitev je bila zajeta v Deklaraciji o evroatlantski varnosti in sodelovanju. Kmalu zatem so se začela priključitvena pogajanja med Natom in Poljsko, ki so potekala v štirih sklopih. Na strani Nata je pogajanja vodila skupina in predstavnikov Sekretariata Nata in Poveljstva sil Nata v Evropi (SHAPE-Supreme Headquarters Allied Powers Europe) z namestnikom Generalnega sekretarja Nata za politične zadeve, Klausom P. Kleibrom na čelu. Poljsko stran je predstavljala skupina pod vodstvom državnega podsekretarja v Ministrstvu za zunanje zadeve, Andrzejem Towpikom. Poljska je novembra 1997 tudi uradno sprejela višino svojih prispevkov (2,48%) k civilnemu in vojaškemu proračunu Nata in Investicijskemu programu Nata na področju varnosti (NSIP-Nato Security Investment Programme) (www.poland-embassy.si/slo/politika/natopot.htm, 26.2.2004). 16.12.1997 so v Bruslju ministri za zunanje zadeve držav Nata podpisali pristopne protokole za Poljsko, Češko in Madžarsko, ki so bili leta 1998 predmet ratifikacije v 16 državah Severnoatlantske zveze.

V letu 1998 so ministri za obrambo Poljske, Danske in ZR Nemčije v Szczecinu podpisali deklaracijo o osnovanju Večnacionalnega severno-vzhodnega korpusa, po pristopu Poljske v

Nato pa je korpus na razpolago Natovim operacijam (www.poland-embassy.si/slo/politika/natopot.htm, 26.2.2004).

Poljske izkušnje pri procesu vstopanja v Nato lahko ovrednotimo z različnih vidikov. Enega izmed teh je izpostavil Andrzej Krzeczunowicz (Ponichtera, 1998:2), bivši veleposlanik Poljske v Belgiji, ki je poudaril, da je bilo za promocijo poljskih interesov med članicami Nata potrebno neprestano lobiranje. Vladne agencije in njeni predstavniki so prirejali pogoste tiskovne konference in tudi sponzorirali številne dogodke na Zahodu, vse to z namenom vedno prikazati Poljsko v njeni najboljši luči. Po njegovem mnenju je najboljši promotor Poljske država sama, saj če je sposobna postati promotor stabilnosti v regiji in dosegati stalno ekonomsko rast, če uspešno izvrši proces reform in tako pokaže, da so demokratične reforme nepreklicne, potem bo tudi zahodu jasno, da bo Poljska dober varnostni partner. Po drugi strani pa je potrebno tudi proti vzhodu, Ukrajini in Ruski federaciji, pokazati, da Poljska nikomur ne predstavlja grožnje.

Poljska je v letih pred vstopom v Nato prevzela zelo aktivno mednarodno vlogo. Bila je predan udeleženec programa PzM, v okviru katerega je sodelovala v IFOR in SFOR v Bosni in Hercegovini, prevzela predsedovanje OVSE leta 1998. Filozofija tega udejstvovanja je izhajala iz prepričanja, da bo Nato bolj zainteresiran za nove aktivne članice, ki svoje dolžnosti vzamejo resno. Hkrati pa je poljska diplomacija v ZDA opravila ogromno nalogo s pomočjo tamkajšnje poljske skupnosti, da je prepričevala ameriške snovalce politike o nujnosti razširitve Nata. Poleg ZDA je imela posebne interese pri promoviranju poljskega članstva v zavezništvu tudi Nemčija (Riekhoff, 2004:66).

Potrebno je omeniti tudi vlogo poljskega Sejma in Senata pri poti do članstva v Natu, ki se je izvajala z snovanjem zakonodajnih postopkov, aktivnostmi parlamentarnih odborov in sodelovanjem poljskih parlamentarcev v medparlamentarnih telesih. Poljski Sejm je tudi zagotavljal informacije o zavezništvu, Partnerstvu za mir in članicah zveze Nato z objavo biltena Bližje Natu (»Blizej NATO»), v katerem so teksti publikacije NATO Review in ostali dokumenti dostopni tudi poljskim bralcem (Pastusiak, 1998:60).

Januarja 1999 je Generalni sekretar Nata, Javier Solana uradno povabil Poljsko, Češko in Madžarsko k pristopu k Severnoatlantskemu sporazumu, naslednji mesec pa sta poljski Sejm in Senat sprejela zakon o ratifikaciji sporazuma. Po podpisu predsednika države je minister za zunanje zadeve B. Geremek sredi marca 1999 v Independence (država Missouri-ZDA) izročil

državni sekretarki ZDA Madeline Albright protokol pristopa Republike Poljske k Severnoatlantskemu sporazumu (www.poland-embassy.si/slo/politika/natopot.htm, 26.2.2004). Od tistega trenutka naprej je Republika Poljska uradno stranka sporazuma – članica Severnoatlantskega pakta.

8.2. IZPOLNJEVANJE KRITERIJEV IN OBVEZNOSTI ZVEZE NATO

V času po prvem krogu širitve zveze Nato leta 1999 so nove članice Poljska, Češka in Madžarska pridobile pomembne izkušnje pri doseganju kriterijev in izpolnjevanju obveznosti, ki so jih prevzele. V obdobju po širitvi, ko je veliko navdušenje zgubilo svoj emocionalni naboj, se je pokazalo, da so bile novospreglete članice v zavezništvo povabljene predvsem zaradi političnih kalkulacij, realne zmožnosti vojaškega prispevka držav pa so bile v ozadju.

Poljska se je v letih po sprejemu politično zelo dobro odrezala, reformirala svoje vojaške institucije in se predstavila kot lojalna in predana članica zveze Nato. Osrednje področje delovanja v začetnem obdobju pa je seveda bilo zagotovitev poljskega vojaškega prispevka zavezništvu, ki bi bilo primerno glede na velikost in potencial države. Številne vojaške reforme, o katerih podrobneje razpravljam v 4. poglavju, so se in se še vedno izvajajo s ciljem izgradnje manjših, visoko kvalitetnih, vzdržljivih vojaških sil, ki bodo lahko učinkovito delovale predvsem na področjih izven področij Nata v okviru novih strateških usmeritev.

Dr. Jeffrey Simon je opozoril predvsem na sedem področij, ki predstavljajo glavne probleme novih članic pri izpolnjevanju meril članstva v zavezništvu (Grmek, 2003:7). Le- ta so:

- načrtovanje obsega oboroženih sil,
- višina obrambnega proračuna,
- prestrukturiranje vojsk,
- civilno-vojaški odnosi,
- oblikovanje koncepta nacionalne obrambe,
- obrambno načrtovanje,
- civilna podpora oboroženim silam.

Za države bivšega Varšavskega pakta so bili značilni veliki obseg oboroženih sil, zastarela oprema iz nekdanje Sovjetske zveze in zmanjševanje obrambnega proračuna. V poljski vojski je bilo ob vstopu v Nato, ko je obljubila, da bo obrambni proračun zvišala na 2,1 odstotka BDP, 240 650 vojakov, od tega je bilo vojaških obveznikov 141 600 (The Military Balance, 1999/2000: 55). Po vstopu v Nato so mnogi politiki dajali prednost področjem, kot so zdravstvo, izobraževanje, podjetništvo. Lansko leto so poljske oborožene sile štejele 163 000 pripadnikov, od tega 81 000 nabornikov, obrambni proračun pa še vedno znaša 1,9 odstotka BDP. To po mnenju dr. Simona (Grmek, 2003: 7) pomeni, da država ne bo mogla v predvidenem roku izpeljati reforme oboroženih sil.

Pri prestrukturiranju oboroženih sil dr. Simon (Grmek, 2003:7) izpostavi pomen oblikovanja ustreznega častniškega in podčastniškega zbora ter težnjo po opuščanju naborniškega sistema. V vseh treh novih članicah je število častnikov preveliko, saj imajo na primer na Poljskem 800 polkovnikov preveč od skupaj 4000. V smeri trenda opuščanja naborniškega sistema naj bi do leta 2008 število vojaških obveznikov zmanjšali za polovico.

Na področju demokratičnega nadzora nad vojsko dr. Simon (Grmek, 2003:7) poudarja, da mora zakonodaja jasno opredeljevati, kdo poveljuje vojski v miru in jo nadzira, kdo v kriznih razmerah ter kdo ima pristojnost razglasitve vojnih razmer. V razmejitvi pristojnosti nad civilnim delom obrambnega ministrstva je potrebno omeniti dve pogosti nevarnosti. Obrambna ministrstva so lahko zaradi visokih funkcionarjev iz različnih političnih strank občasno spolitizirana, poleg tega lahko v primerih, ko obrambni ministri postanejo upokojeni vojaški častniki, prihaja do notranjih trenj pri vodenju.

Ena izmed težjih nalog je prav gotovo tudi oblikovanje osnutka nacionalne obrambe. Poljska je nove varnostne grožnje že vključila v osnutek in na tej podlagi tudi aktivno deluje, predvsem na področju boja proti terorizmu in širjenju orožja za množično uničevanje.

Največji izziv pri realizaciji zadanih ciljev, ki so jih morale vpeljati poljske oborožene sile v obdobju pred in po priključitvi, predstavlja proces nacionalnega obrambnega načrtovanja, ki še ni usklajen z Natovim. Razdelitev oboroženih sil Poljske na različne komponente, v skladu z delitvami, ki so v praksi Nata, je bila nujna zaradi sprejetja norm zavezništva na področju kategorizacije vojaških enot in dodelitve in vzpostavljanje pripravljenosti enot za hitro posredovanje (www.wp.mil.pl/start.php?page=1010500001, 11.12.2003).

Uresničevanje nalog, določenih s strani Nata, tudi za Poljsko ni enostavna naloga. Vlada prvenstveno namenja večino finančnih sredstev v okviru proračuna za prilagajanje vojske začrtanim kriterijem Nata in primerni opremini enot, ki so podrejene zavezništvu. Vse operacijske sile poljske vojske morajo biti pripravljene v primeru vojne delovati v okviru integriranega poveljstva Nata, pod nacionalnim poveljstvom pa ostanejo sile teritorialne obrambe (www.wp.mil.pl/start.php?page=1010500001, 11.12.2003).

Pri načrtovanju oborožitve in opreme se pojavlja vprašanje, kaj država članica Nata potrebuje za zagotavljanje lastne varnosti, kaj pa naj bo njen prispevek h kolektivni obrambi. Pri kadrovske virih je grenka izkušnja slabo znanje angleščine. Na civilno podporo članstvu v Natu je takoj po vstopu vplivala operacija na Kosovu, pozneje pa se je podpora zaradi pomoči pri saniranju posledic poplav, terorističnega napada 11. septembra in sodelovanja na mirovni operacijah ponovno okrepila (Grmek, 2003:7).

8.3. POMEN ČLANSTVA V ZVEZI NATO ZA DELOVANJE POLJSKEGA OBRAMBNEGA SISTEMA

Izkušnje Poljske (tudi Češke in Madžarske) po vstopu v Nato leta 1999 kažejo, da potekajo procesi reform obrambnega sektorja precej počasneje in bolj problematično kot je bilo prvotno pričakovano. Ko je država začela s pristopnimi pogajanja za članstvo v Natu, so bili obrambni cilji, ki jih je bilo treba doseči povsem jasni. Oborožene sile se morajo prilagoditi Natovi strukturi enot in postati obrambno naravnane ob upoštevanju novih regionalnih in mednarodnih varnostnih zahtev. Ena glavnih prednostnih nalog je bila povezljivost zračne obrambe in nadzora zračnega prometa. Pomembna zahteva je bila posodabljanje opreme ter struktura vodenja in poveljevanja (Trapans, 2003:76-77). Članstvo v Natu pa seveda zahteva več kot zgolj tehnično prestrukturiranje obrambe. Vsaj tako pomembno je spremeniti razmišljanje znotraj obrambnega sistema, ki ustreza novim političnim, vojaškim in varnostnim zahtevam. Aktivno sodelovanje pod okriljem programa Partnerstva za mir pred vstopom Poljske v zavezništvo je zagotovilo osnovno raven interoperabilnosti in pomagalo pri uveljavitvi profesionalnih načel, povezljivosti standardov in postopkov in preoblikovanju tehničnega in organizacijskega dela obrambnega sistema.

Ob obisku Natovega pododбора Obrambnega in varnostnega komiteja na Poljskem junija 2003 je poveljnik generalštaba poljskih oboroženih sil general Czeslaw Piatas izpostavil bistvene aktivnosti na področju prestrukturiranja in modernizacije poljske vojske (www.nato-pa.int/default.asp?TAB=396, 19. 2.2004). Od vstopa v zavezništvo je Poljska ukinila 620 enot, zaprla 52 vojašnic in ustanovila 155 novih enot. Obrambni proračun znaša 1,95% BDP oz. 4-5 milijard evrov letno v prihodnjih štirih letih. Predviden poljski prispevek k Natovim odzivnim silam (NRF- NATO Response Force) je 1 do 2 lahka bataljona, 1 četa za specialne operacije, 1 inženirska četa in 1 za radiološko-kemično-biološko zaščito. Na Poljskem v Bydgoszcz-u se tudi nahaja vadbeni center skupnih sil. Najpomembnejši nakupi v procesu modernizacije so: 700 novih oklepnih vozil pehote, 48 ameriških bojnih letal F-16 in 8 transportnih letal C-130. Predvideva se zmanjšanje števila vojaške sile na približno 150 000 vojakov, hkrati pa se povečuje delež profesionalnih vojakov¹⁴ ob zmanjšanju naborniškega dela. General Kazimir Sikorski, namestnik predsednika nacionalnega varnostnega odbora (svetovalno telo predsednika države), je poudaril, da so bili glavni izzivi, ki jih je prineslo članstvo v Nato bolj povezani s človeškim faktorjem, kot s samo tehniko (www.nato-pa.int/default.asp?TAB=396, 19. 2.2004). Znotraj vojske se je moral zgoditi ogromen miselni preskok ob uveljavitvi učinkovitega civilnega nadzora nad vojsko, saj se močno spremenil postopek odločanja na področju strategije, proračuna, preskrbno-nabavnega sistema in kadrovanja. V praksi je bilo težko zagotoviti civilni nadzor zaradi pomanjkanja kvalificirane izobražene civilne sile, ki bi lahko delovala na obrambnem področju in zaradi vzorcev tajnosti, ki so bili značilni za komunistično obdobje. Pomembnost vzpostavitve demokratičnega civilnega nadzora nad vojsko je predstavil tudi poljski veleposlanik v ZDA Przemyslaw Grudzinski v svoji študiji o rezultatih prvega vala širitve Nata (www.usinfo.state.gov/journals/itps/0302/ijpe/pjpoland.htm,20.2.2004). Kot rezultat tega občutljivega procesa tranzicije je bilo ustanovljeno ministrstvo za obrambo, odgovorno parlamentu; generalštab je bil integriran v ministrstvo in podrejen obrambnemu ministru, ki ni bil vojaška oseba; parlament je pridobil nadzor nad obrambnim proračunom; vse to je predstavljalo bistvene korake pri ustanavljanju kredibilnih, apolitičnih vojaških sil.

Ob občutnem zmanjšanju svoje vojaške sile in želji po vzpostavitvi profesionalnejših, mobilnejših in bolj fleksibilnih oboroženih silah v skladu z Nato standardi, večino vojske še

¹⁴ Trenutno je v poljskih oboroženih silah približno 50% profesionalnih vojakov, do leta 2008 se predvideva povišanje na 60% (www.nato-pa.int/default.asp?TAB=396, 19. 2.2004).

vedno predstavlja prevelika sila, ki je pretežka, brez zadostnih sredstev, slabo izurjena in zato tudi slabo operativno učinkovita. Ti problemi se odražajo kot posledica pomanjkanja politične volje in podpore domače javnosti za zvišanje obrambnih izdatkov, kar bi bilo nujno za uveljavitev reform, učinkovite postopke obrambnega načrtovanja in večje tehnične in strukturne spremembe oboroženih sil (Caparini, 2003: 243).

Poljska se je znašla v precepu med omejenim nacionalnim obrambnim proračunom in svojo pripravljenostjo pri doseganju Natovih vojaških zahtev. V času, ko je tudi Nato v obdobju velikega preoblikovanja, ki se ne nanaša več zgolj na kolektivno obrambo svojih članic, temveč tudi na preprečevanje konfliktov, krizni management in vsiljevanje miru na področju Evrope in tudi izven področij zavezništva ob poudarjanju pomena boja proti terorizmu, se je kot posledica želje po čim večji integraciji Poljske v zavezništvo pojavila nekakršna dvotirna vojaška struktura. Bistvena značilnost je manjši del elitnih sil (sil za hitro posredovanje), ki je izurjen, dobro preskrbljen in interoperabilen z Nato silami, in lahko deluje v mednarodnih mirovnih operacijah, medtem ko večinski del vojske ostaja komaj primeren za teritorialno obrambo (Caparini, 2003: 245-246).

IX. SKLEP

V sklepnem delu bom podala pregled preverjanja hipotez, ki sem jih postavila pred začetkom raziskovanja obrambnega in varnostnega sistema Republike Poljske in jih na tej točki skušala ovrednotiti.

- *Geostrateški položaj Republike Poljske, velikost in gospodarska moč države, odnosi z državami v evro-atlantski regiji in aktivno članstvo v zvezi Nato opredeljujejo način delovanja njenega varnostnega in obrambnega sistema.*

Revolucionarne spremembe, ki so nastale z združitvijo Nemčije in razpadom Sovjetske zveze, so omogočile bistveno spremembo poljskega geostrateškega položaja. Nujna je bila sprememba varnostne strategije in obrambne doktrine. Z odločitvijo poljske varnostne in obrambne politike za vstop v zahodnoevropske integracije in za uveljavitev demokratičnih sprememb na političnem in vojaškem področju družbenega delovanja, se je poljska geopolitična situacija močno izboljšala, saj je država preseгла prostor t.i. sive cone evropske varnosti, kateri je pripadala v obdobju hladne vojne. Pomen današnje strateške lokacije Poljske, članice Nata, lahko vidimo predvsem v njeni legi na vzhodnem robu Nata, kar poveča doseg zavezništva proti vzhodu in tja omogoča širjenje stabilnosti.

Kot centralno-evropska srednje velika sila, ki pripada Natu in kmalu tudi EU, si Poljska želi imeti vpliv na oblikovanje evropske »vzhodne dimenzije«. Kot pionir reformnega procesa v post-komunistični Evropi želi biti videna kot vodilna država regije, ki izvaža stabilnost, prenaša varnostne vzorce in blaginjo na Vzhod. Kredibilnost za tovrstno vlogo ji omogočajo geografska bližina, zgodovinske povezave, ekonomski, politični, kulturni in nenazadnje tudi osebni stiki z državami ciljnega področja.

Poljski varnostni odnosi s svojimi sosedi se precej razlikujejo. Naj omenim najpomembnejše. ZR Nemčija je poljska najbližja partnerica v Centralni Evropi in njena spremljevalka na poti k aktivnemu delovanju Poljske v evropskih političnih in ekonomskih institucijah. ZDA so postale nepogrešljiva zaveznica države, sploh po skupnem zavezništvu v iraški operaciji. Z Litvo in Ukrajino Poljska razvija močne vezi preko bilateralnih pogodb s ciljem stabilizacije vzhodnega področja, vključujoč vojaško sodelovanje in skupne enote. Interesi omenjenih držav (posebej Litve) se usmerjajo predvsem na Poljsko kot pomočnico pri njunem vstopanju v zahodne integracije. Problematični so predvsem odnosi z Rusko

federacijo in Belorusijo. Aktivno delovanje poljske diplomacije se kaže predvsem v obilici sklenjenih bilateralnih in multilateralnih pogodb z državami evro-atlantske regije, kar državi omogoča sodelovanje na ciljnih področjih in podlago za uspešno uveljavitev svoje obrambno-varnostne politike.

Glede na povedano hipotezo trdno potrjujem, saj so vsi omenjeni dejavniki precej zaznamovali način delovanja obrambnega in varnostnega sistema.

- *Preobrazba obrambnega, političnega in gospodarskega sistema Republike Poljske po letu 1989 ter reforme v poljskih oboroženih silah povzročajo pomembne premike v odnosih med poljsko vojsko in poljsko družbo.*

Vojaška tradicija je na Poljskem zelo globoko vkoreninjena, kar je pripomoglo k velikemu prestižu oboroženih sil v poljski družbi. Tradicionalnim vrednotam poljske družbe so se po vzpostavitvi demokratičnega sistema pridružile tudi druge, ki so se razvile v post-komunističnih procesih velikih ekonomskih in socialnih sprememb. Splet tradicije in reform se odraža tudi v civilno-vojaških odnosih.

Po vstopu Poljske v Nato sta se vloga in način uporabe oboroženih sil precej spremenila, saj le-te niso več namenjen zgolj obrambi nacionalnega teritorija, temveč predvsem operacijam v podporo operacijam kriznega managementa. Poljska politična usmeritev v mednarodni aktivizem in aktivno delovanje v operacijah ohranjanja in vsiljevanja miru je zahtevala primerno visoko usposobljenost in opremljenost oboroženih sil ter njihovo ustrezno strukturiranost, kar predstavlja tudi cilj vojaške modernizacije. Poljska družba je bila zato soočena z sodelovanjem poljske vojske v konfliktih zunaj državnih meja (Balkan, Afganistan, Irak), kar je pomenilo tudi dodatna tveganja v očeh družbe.

Vojaške reforme so pospešile razmišljanja o uvedbi profesionalnih oboroženih sil. Postopna preusmeritev v profesionalno vojsko je dolgoročno legitimen cilj, sploh če hkrati upoštevamo tudi trend upadanja priljubljenosti nabornišтва v poljski družbi. Hkrati bi ukinitve nabornišтва, ki se je vzpostavilo z neodvisnostjo Poljske leta 1918, pomenilo tudi postopno pretrganje tradicionalnih vezi med poljsko družbo in vojsko.

Gledano z druge perspektive pa so vojaške reforme, spremembe funkcionalnosti oboroženih sil in potencialen konec naborniškega popolnjevanja povezani z zajetnimi stroški, ki jih mora omogočiti predvsem državni proračun. V času težavne ekonomske in socialne tranzicije je

povsem jasno, da je tudi poljska družba čedalje manj pripravljena sprejemati višje zahteve obrambnega proračuna, saj ji to področje ne predstavlja osrednje prioritete.

Hipotezo potrjujem, saj sem ugotovila, da spremembe političnega, gospodarskega in obrambnega sistema, ki je bil v poljskem primeru še posebno vpet v poljsko družbo, ne morejo potekati brez dinamične interakcije z družbenim življenjem.

- *Prizadevanja za vstop in nato članstvo Republike Poljske v zvezi Nato vplivajo na obseg in tempo izvajanja reforme obrambnega sistema.*

Postkomunistične poljske oborožene sile so se soočile z masovnim zmanjšanjem svojega proračuna, kateremu je sledilo drastično zmanjšanje števila pripadnikov in potreba po prestrukturiranju, da bi lahko odgovorile na zahteve spremenjenega evropskega varnostnega okolja. Odločitev Nata, da se začne odpirati proti vzhodu, je vzpodbudila Poljsko pri odločitvi za demokratične civilno-vojaške odnose in temeljito obrambno reformo, ki je postala sestavni del procesa politične spremembe in ekonomske prenove.

Novi generalni sekretar Nata Jaap De Hoop Scheffer je ob novi širitvi Nata v letu 2004 (Mašanovič, 2004: 4) poudaril, da se od novih kot tudi dosedanjih članic organizacije, ki temelji na solidarnosti, kolektivni obrambi in skupnih vrednotah, pričakuje predvsem polnopravno vključitev v Natovo politično in vojaško strukturo, sodelovanje v mirovnih operacijah pod vodstvom zavezništva, nadaljevanje preoblikovanja vojaških zmogljivosti, za kar je potrebno nameniti najmanj dva odstotka letnega bruto proizvoda, ter navsezadnje, vzpostavitev armade, ki bo manj namenjena obrambi (državnega) ozemlja, zato pa bolj usklajena s silami Nata. Kljub temu, da Poljska večino teh določil že dobro izpolnjuje, je prilagajanje zahtevam zavezništva trajajoč in neprekinjen proces in hkrati izziv, ki zahteva popolnoma usklajeno delovanje obrambnega in varnostnega sistema nacionalne države ob neobhodnem sodelovanju s partnerskimi.

Prestrukturiranje poljskega obrambnega sistema do stopnje, da bi lahko dosegli kompatibilnost z Natovim, ni samo izjemno obsežna naloga, temveč hkrati tudi otežkočena zaradi dejstva, da je tudi varnostno okolje samo v procesu fundamentalne spremembe.

Pozitivni vplivi poljske obrambne reforme se kažejo na veliko načinov. Med njimi naj izpostavim pomen cikličnega načrtovanja modernizacije oboroženih sil, ki predstavlja organizacijsko in finančno izvedljiv in transparenten način v nasprotju s prejšnjimi

nepovezanimi poskusi prenove. Nadalje, poljska pripravljenost za sodelovanje v multinacionalnih enotah s svojimi vzhodnimi sosedami (POLLITBAT, POLUKRBAT) ali z Nato partnericami (Corps North-East) je visoko cenjena med članicami zavezništva. Nenazadnje je tudi delovanje poljskih vojakov v raznih misijah, npr. na Balkanu, pustilo vtis o poljski vojski kot o kvalitetni vojski z visoko cenjenimi zmožnostmi in motivacijo vojakov, problematičen pa je bil materialni vidik in opremljenost le-teh, kar se je v zadnjih letih že izboljšalo, tudi zaradi velikodušne pomoči ameriških zaveznikov.

Novo varnostno okolje je povečalo pomen drugačnih misij Nata, vključujoč operacije v podporo miru, nedavno tudi oblike operacij, ki se jih povezuje z vojno proti terorizmu. Širše gledano nove misije zahtevajo nove oblike vojaške organizacije, to so manjše, profesionalne in fleksibilne sile, ki so sposobne delovati kjerkoli in so sestavljene predvsem iz poklicnih vojakov, ne pa nabornikov. Oborožene sile držav članic zavezništva so vključene v raznolike vojaške vaje, aktivnosti in operacije, ki pripomorejo pri prenašanju Natovih norm profesionalizma in načina delovanja vojaške organizacije. Poljska je od leta 1999 popolno integrirana v vojaško strukturo zavezništva in aktivno prispeva v multinacionalnih operacijah pod vodstvom Nata. Povišana stopnja sodelovanja v operacijah v podporo miru je ustvarila svojo vojaško-reformno dinamiko, saj je povzročila zahteve po posebni, elitni vrsti sil, ki bo učinkovito izpeljala tovrstne misije (sile za hitro posredovanje, peacekeeping bataljoni).

Poljske oborožene sile so razdeljene na dve kategoriji: operacijske in teritorialne sile. Prve so namenjene delovanju znotraj okvira zavezniških, multinacionalnih formacij, druge obrambi nacionalnega teritorija. Zaradi omejenega obrambnega proračuna so se obrambni resursi vlagali predvsem v proces modernizacije in opremljenosti operacijskih sil, ki so tudi aktivno sodelovale v multinacionalnih operacijah, razvoj teritorialnega dela vojske, ki predstavlja večinski del poljske vojske, pa je počasnejši zaradi resnega pomanjkanja investicij. Takšen trend vojaške reforme je razumljiv, saj tako državi uspeva doseganje Natovih standardov. Glede na politično in ekonomsko realnost poljske družbe se tudi v prihodnjem kratko- do srednjeročnem obdobju ne pričakuje bistvenih sprememb glede višine sredstev za obrambne zadeve. V prid moji tezi se bom oprla še na dejstvo, ki ga je izpostavil Edmunds pri proučevanju novih post-komunističnih članic zavezništva (2003: 160-161). Meni, da so države zaradi nujnosti doseganja interoperabilnosti in mednarodnega udejstvovanja svoja reformna prizadevanja usmerila na drage, elitne enote, s katerimi dosegajo ciljne standarde

Nata; kar pa včasih služi tudi kot kamuflaža bolj fundamentalnih modernizacijskih izzivov svojih oboroženih sil kot celote.

Ob povedanem postavljeno hipotezo v celoti potrdim, saj je imela zveza Nato velik vpliv pri določanju tempa in oblikovanja reforme poljskega obrambnega sistema.

V svojih izhodiščnih opredelitvah sem razpravljala o velikih težavah, s katerimi so se države Centralne in Vzhodne Evrope srečevale ob prehodu na demokratični obrambni in varnostni sistem. Po dobrem desetletju so razlike med njimi še vedno velike. Ob tem lahko pripomnim, da se je glede na obstoječe razmere v mednarodni skupnosti pokazalo, da države, ki so se odločno soočile s svojimi osnovnimi strukturnimi problemi, ustavile svoj upad in sprožile izgradnjo trdnejših demokratičnih institucij, žanjejo uspehe postavljenih reform. Med njimi zagotovo vidim tudi Poljsko, državo, za katero menim, da je z močno podporo svojih zaveznikov, z jasno načrtano varnostno politiko pod vodstvom svojih političnih predstavnikov in snovalcev strateških varnostnih politik, na poti k uresničitvi svojih velikih ambicij transatlantskega akterja.

X. LITERATURA

1. Knjige

1. Dobrzanski, Stanislaw (1997): *Selected aspects of Polish Security Policy*. Warshawa: Ministry of National Defense
2. Dupuy, Trevor N. (ed.)(1993): *International Military and Defense Encyclopedia*. Vol.5 (P-S), 2153-2156. Washington-New York: Brasseys
3. *Encyclopaedia Britannica Almanac 2003* (2002). ZDA: Encyclopaedia Britannica
4. Gilman, Ernest, Herold, E. Detlef, ur. (1995): *Democratic and civil control over military forces- case studies and prespectives*. Rome: Nato Defense Colllege
5. Grizold, Anton (1992): *Razpotja nacionalne varnosti*. Ljubljana: FDV
6. Grizold, Anton (1998): *Perspektive sodobne varnosti*. Ljubljana: FDV
7. Grizold, Anton (1999): *Obrambni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Mnz
8. (1993) *International Military and Defence Encyclopedia*. New York: Brasseys
9. *Jane's Sentinel: Security Assessment (2000) – Central Europe and the Baltic States*. March-August 2000
10. Jarmoszko, Stanislaw (2000): *Przemiany w Silach Zbrojnych RP, Pierwszej Dekady transformacji Ustrojowej*. Warszawa: Akademia Obrony Narodowej
11. Kiss, Yudit (1997): *The Defence Industry in East-Central Europe, Restructuring and Conversion*. New York: SIPRI
12. Kotnik-Dvojmoč, Igor: *Preoblikovanje oboroženih sodobnih evropskih držav*. Ljubljana:FDV
13. Koziej, Stanislaw (1996): *National Defence Management of the Republic of Poland*. Warshawa: The Ministry of the National Defence.
14. (2000) *Poland, geographic information*. Warshaw: General Staff of Polish Armed Forces- Military geography division.
15. (2001) *Priročnik o zvezi NATO*. Brussels: Office of Information and Press
16. Simon, Jeffrey (1991): *European security policy after the revolutions of 1989*. Washington: The National Defense University Press.
17. Smith, Alan, Meese, Michael, Spieker, Hartmut (1999): *Defense Economic: Reform, Restructuring, Realignment*. Garmish-Partenkirchen: George C. Marshal European Center for Security Studies Conference.

18. Spolenak, Mateja (2002): *Nekatere izkušne Češke, Madžarske in Poljske v zvezi Nato*. (diplomska naloga). Ljubljana: FDV
19. Stergar, Vlasta (2003): *Nacionalnovarnostni sistem ZRN* (diplomska naloga). Ljubljana: FDV
20. Szemerkenyi, Reka (1996): *Central European Civil-Military Reforms At Risk*. New York: Oxford University Press
21. *The Military Ballance 2002-2003*. London: The International Institute for Strategic Studies.
22. *The Military Ballance 2003-2004*. London: The International Institute for Strategic Studies.
23. (1998) *The Polish Armed Forces*. Warshawa: The Ministry of Defence.
24. Trapans, Jan Arveds (2003): *Severnoatlantsko zavezništvo včeraj in danes*. Ljubljana: Združenje Atlantski svet Slovenije; Paris: Atlantic Treaty Association
25. (1974) *Vojna enciklopedija*. Beograd: Vojnoizdavački zavod
26. Wiatr, J. Jerzy (1988): *The Soldier and the Nation: The Role of the Military in Polish Politics 1918-1985*. Boulder: Westview Press

2. Strokovni članki

1. Burant, R. Stephen (1997): *Poland and the Czech Republic on the Road to NATO: Competition and Colaboration*. V *European Security* 1(6), London: Frank Cass, str.82-99.
2. Caparini, Marina (2003): *Security sector reform and NATO and EU enlargement*. V *SIPRI Yearbook 2003: Armaments, Disarmament and International Security*, str.240-251.
3. Edmunds, Timothy (2003): *NATO and its New Members*. V *Survival: The IISS Quarterly*, 3 (45), Autumn 2003, str. 145-166.
4. Fields, E. Frank in Jensen, J. Jack (1998): *Military Professionalism in Post-Communist Hungary and Poland: An Analysis and Assessment*. V *European Security* 1(7), London: Frank Cass, str.117-155.
5. Herspring, R. Dale (1999): *The Three Central European Militaries and the Enlargement*. V Bebler, Anton (ed.): *The Challenge of NATO Enlargement*, Westport, Connecticut, London: Praeger, str.127-130.
6. Kowalewski, Marian (1997): *The Polish Model of Military Assistance to the Civil Authorities in democracies*. V *NATO Defense College* (ed.): *Military Assistance to the Civil*

Authorities in Democracies: Case Studies and Perspectives, Frankfurt am Main: Peter Lang, str. 95-102.

7. Koziej, Stanislaw (1997): *Poljska obrambna doktrina in njene prilagoditve v luči približevanja Natu*. V *Vojstvo* 3, December 1997, str. 73-82.

8. Latawski, Paul (2003): *The Polish Armed Forces and Society*. V Foster, Anthony, Edmunds, Timothy, Cottey, Andrew (ed.): *Soldiers and Societies in Postcommunist Europe-Legitimacy and Change*, London: Palgrave Macmillan, str. 25-40.

9. Latawski, Paul (2002): *Professionalisation of the Polish Armed Forces: «No Room for Amateurs and Undereducated Soldiers»*. V Foster, Anthony, Edmunds, Timothy, Cottey, Andrew (ed.): *The Challenge of Military Reform in Postcommunist Europe*, London: Palgrave Macmillan, str. 19-33.

10. Longhurst, Kerry (2002): *From Security Consumer to Security Provider – Poland and Transatlantic Security in the Twenty-First Century*. V *Defence Studies*, Summer 2002, 2/2, 50-63.

11. Michta, A. Andrew (2002): *Modernizing the Polish Military*. V *Defence Studies*, summer 2002, 2/2, str. 71-91.

12. Michta, A. Andrew (2002a): *Poland: Becoming a NATO Ally*. V Nelson, N. Daniel, Markus, Ustina (ed.): *Brassey's Central and East European Security Yearbook*, Washington: Brassey's, str.121-144

13. Osica, Olaf (2002): *In Search of a New Role: Poland in Euro-Atlantic Relations*. V *Defence Studies*, Summer 2002, 2/2, str. 21-40.

14. Pastusiak, Longin (1998): *Poland on Her Way to NATO*. V *European Security* 2(7), London: Frank Cass, str. 54-62.

15. Pieciukiewicz, Tadeusz (1996-97): *Security in Central and Easter Europe: A view From Warsaw*. V *Parameters*, Winter 1996-97, str.122-135.

16. Riekhoff, Aart Jan (2004): *The Transformation of East-Central European Security*. V *Perspectives: The Central European Review of International Affairs*, 21, Winter 2003/2004, str. 55-70.

17. Wolczuk, Roman (2000): *Ukrainian-Polish Relations between 1991 and 1998: From the Declaratory to the Substantive*. V *European Security* 9 (1), London: Frank Cass, str.127-156.

18. Wolczuk, Roman (2002): *Polish-Ukrainian Relations: A Strategic Relationship Conditioned by Externalities*. V *Defence Studies*, Summer 2002, 2/2, str. 143-150.

19. Wiatr, J. Jerzy (1997): *Military Politics and Society in Poland during the Democratic Transition*. V Bebler, Anton, ed.: *Civil-Military Relations in Post-Comunist States: Central and Eastern Europe in transition*, Westport: Praeger Publishers, str. 165-68.

3. Članki v tiskanih medijih

1. (2003) *Armour 2003 - Poland*. V *Military Technology* 11, str. 50-52.
2. Donnelly, Chris (2001): *Reform realities*. V *NATO Review*, Autumn 2001, str.30-33.
3. Grmek, Meta (2003): *Opozorili na izpolnjevanje obveznosti povabljenk*. V *Slovenska vojska* XI/19, 14. november 2003, Ljubljana: MORS, str.7-9.
4. Herspring, R. Dale (1994): *»Revolution« in Eastern Europe: The Polish, Czech, Slovak and Hungarian Militaries*. V *European Security* 3 (4), London: Frank Cass, str.664-690.
5. Holdanowicz, Grzegorz (2003): *Living on the Edge*. V *Janes Defence Weekly*, 16.4.2003, str. 22-26.
6. Holdanowicz, Grzegorz (2003): *Poland makes its mark in NATO with Iraq plan*. V *Janes Defence Weekly*, 4.6.2003, str. 4.
7. Holdanowicz, Grzegorz (2003): *Polish forces arrive in Iraq*. V *Janes Defence Weekly*, 9.7.2003, str. 2-3.
8. Holdanowicz, Grzegorz (2003): *Modernisation to get major slice of Polish budget increase*. V *Janes Defence Weekly*, 24.11.2003, str. 5.
9. Holdanowicz, Grzegorz (2004): *Poland to spend \$798m on procurement this year*. V *Janes Defence Weekly*, 3.3.2004, str. 10.
10. Karkoszka, Andrzej (2002): *Following in the footsteps*. V *NATO Review*, Spring 2002, str. 14.
11. Komorowski, Bronislaw (2001): *Reforming Polands military*. V *NATO Review*, Summer 2001, str.28.
12. Luczak, Wojciech (2003): *A Challenge for the Polish Armed Forces*. V *Military Technology* 6, str. 12.
13. Mašanovič, Božo (2004): *Nato po razširitvi-tudi poslej s konsenzom*. V *Delo*, 31.4.2004, str. 4.
14. (2003) *World Defence Almanac 2002-03*. V *Military Technology* 27(1), str.145-150.

4. Dokumenti

1. *Constitution of the Republic of Poland* (1997), www.polacywiecie.com/Constitution.htm, 6.11.2003
2. *Varnostna strategija Republike Poljske* (2000). Varšava, www.poland-embassy.si/slo/politika/strategija.htm, 23.10.2003
3. *The National Security Strategy of the Republic of Poland* (2003). Warsaw, www.polonya.org.tr/security.htm, 22.11.2003
4. *The National Defense Strategy of the Republic of Poland* (2000). Warsaw

4. Medmrežje

1. Dastych. M. David (2002): *The Reform of the Polish Secret Services*, www.fas.org/irp/world/poland/dastych.html, 30.10.2003
2. Gogolewska, Agnieszka (2002): *Public Image of Security, Defence and the Military in Poland*, www.dcaf.ch/publications/e-publications/Pub_Image_Defence/Gogolewska.pdf, 16.1.2004
3. Grudizinski, Przemyslaw (2002): *Case Study: Results of first round expansion – Poland's experience*, www.usinfo.state.gov/journals/itps/0302/ijpe/pj71poland.htm, 20.2.2004
4. Klich, Bogdan (2003): *The New National Security Strategy of Poland: Ready to Face the Challenges of the XXI Century*, www.iss.krakow.pl/Bogdan%Klich.doc, 16.1.2004
5. *Mission of Poland to the UN Office in Geneva*, www3.itu.int/MISSIONS/poland/InsPol.html, 12.12.2003
6. (2004) *Opinie o obecności polskich żołnierzy w Iraku*, marzec 2004, www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2004/K_041_04.PDF, 14.4.2004
7. (2003) *Opinions about the possible location of american military bases in Poland*, february 2004, www.cbos.pl/ENGLISH/Bulletin/2004/02_2004.pdf, 14.4.2004
8. *Poland in brief: Poland and the World - Defense and Security Policy*, www.msz.gov.pl/mszpromo/en/9_3.htm, 7.3.2004
9. (2003) *Poles about the stabilisation mission in Iraq*, november 2003, www.cbos.pl/ENGLISH/Bulletin/2003/11_2003.pdf, 14.4.2004
10. Ponichtera, Robert (1998): *Polish Experiences and Further NATO Enlargement*. Krakow: The Woodrow Wilson Center, www.columbia.edu/cu/sipa/REGIONAL/ECE/ponichtera.pdf, 20.2.2004

11. Repa, Jan (2004): *Poland seeks Iraq reward*, 27.1.2004, www.news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3433087.stm, 15.2.2004
12. Siwiec, Marek (2001): *Poland's Security at the Outset of the 21st Century*, www.sprawymiedzynarodowe.pl/yearbook/2001/marek_siwiec_polands_security.html, 20.2.2004
13. (2003) *Special report of NATO Parliamentary Assembly*, 19.6.2003, www.nato-pa.int/default.asp?TAB=396, 19. 2.2004
14. (2000) *The Poles, Czechs and Hungarians on NATO membership*, februar 2000. Polish Public Opinion, www.cbos.pl/ENGLISH/OPINIA/2000/02/1/OPINIA_1.htm, 14.1.2004
15. Thorpe, Nick (2003): *Why Poland loves America*, 30.5.2003, www.news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2950074.stm, 15.2.2004
16. *Uradna spletna stran poljskega ministrstva za nacionalno obrambo*, <http://www.wp.mil.pl>, 24. 11.2003
17. *Uradna spletna stran poljske policije*, <http://www.mswia.gov.pl/policia.html>, 24.11.2003
18. *Uradna stran poljske ambasade v Sloveniji*, www.poland-embassy.si/slo/politika.htm, 26.2.2004
19. Zybertowicz, Andrzej (2002): *Transformation of the Polish Secret Services: from authoritarian to informal power networks*. Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, www.dcaf.ch/news/Intelligence%20Oversight_051002/ws_papers/Zybertowicz.pdf, 9.10.2003

XI. PRILOGE

- **A. Struktura in oborožitev posameznih zvrsti poljskih oboroženih sil**
- **B. Rezultati poljskih javnomnenjskih raziskav o članstvu v Natu in udeležbi poljskih enot v misiji v Iraku**

A. Struktura in oborožitev posameznih zvrsti poljskih oboroženih sil

1. KOPENSKA VOJSKA

Struktura:

104 050 pripadnikov (vključujoč 58 700 nabornikov)

2 vojaška okrožja/ poveljstva sil (Pomerania, Silesia)

1 multinacionalni korpus HQ (Poljska/Nemčija/Danska)

2 vrhovna korpusa

3 mehanizirani pehotni bataljoni

1 oklepna divizija

6 brigad

2 artilerijski, 2 inženirski, 7 teritorialnih obrambnih brigad

regimenti: 1 izvidniški, 1 z izstrelki zemlja-zemlja, 3 zračno-obrambni, 2 napadno-helikopterski

1 regiment za posebne operacije, 1 gardni regiment

Oborožitev:

Tanki: 586 T-72/M1/M1D, 233 PT-91, 128 Leopard 2A4

Izvidnica: 435 BRDM-2

Oklepna vozila pehote: 33 OT-64, 693 podobnih

Artiljerija: skupno 1482

- vlečna: 362; 122 mm (227 M-1938, M-30), 152 mm (135 M-1938, ML-20)
- samovozna: 652; 122 mm (533 2S1), 152 mm (111 Dana, M-77), 203 mm (8 2S7)
- večcevni raketometi: 249; 122 mm (219 BM-21, 30 RM-70)
- minometi: 219; 120 mm (204 M-120, 15 2B11/2S12)

Lanserji izstrelkov zemlja-zemlja: 4 SS-21

Protitankovsko vodeno orožje: 258; 129 AT-3 Sagger, 104 AT-4 Spigot, 18 AT-5 Spandrel, 7 AT-7 Saxhorn

Topovi zračne obrambe: 644; 23 mm (376 ZU-23-2, 44 ZSU-23-4 SP), 57 mm (224 S-60)

Izstrelki zemlja-zrak: 952 (80 SA-6, 576 SA-7, 64 SA-8, 232 SA-9 Grom)

Helikopterji:

- napadni: 43 Mi-24D/V, 22 Mi-2URP
- SPT: 5 Mi-2URN, 6 Mi-17T/U, 18 Mi-8T/U, 34 W-3W/A
- transportni: 11 Mi-8, 29 Mi-2, 1W-3W/A-1

Surveillance: Big Fred (SNAR-10)

2. MORNARICA

Struktura:

14 300 pripadnikov (vključujoč 2000 pripadnikov mornariške aviacije in 7500 nabornikov)

Poveljstva: mornarica – Gdynia, obalna obramba – Swinoujscie, Kolobrzeg, Gdynia,

mornariška aviacija – Gdynia-Babie Doly

Baze: Gdynia (HQ), Swinoujscie, Kolobrzeg, Hel, Gdynia-Babie Doly

Oborožitev:

Podmornice: 4 za protipodmorniško bojevanje (3 Sokol (bivši Kobben razred), 1 Orzel SS)

Rušilke: 1 Warszawa (bivši ruski razred Kashin)

Fregate: 2 Pulawski (bivši razred US Perry), 1 Kaszup

Korvete: 4 Gornik (bivši ruski razred Tarantul)

Missile craft: 5 FSU Osa I PFM

Patruljni čolni: 3 Sassnitz, 8 Obluze, 11 Pilica

Minopolagalke: ni, vendar imajo podmornice in ladje Krogulec in Lublin minopolagalce

Minsko protidelovanje: 3 Krogulec minolovci, 13 Goplo, 4 Mamry, 2 Leniwka

Amfibijske sile: 5 Lublin, 3 Deba

Logistične in šolske ladje: 1 logistično-podporna ladja, 2 obveščevalni, 5 tankerjev, 1 vadbena, 1 poveljniška

Mornariška aviacija:

2000 pripadnikov

Število ur letenja: 60 / MiG-21

Letala: 26 bojnih letal

- lovci: 2 eskadriliji z Mig-21
- izvidniki: 1 eskadrilija z PZL TS-11 Iskra, M-28 Bryza R
- transportni: 1 eskadrilija z An-2, M-28 Brzya TD
- drugi: 1 eskadrilija z M-28 Brzya E

Helikopterji: 12 oboroženih helikopterjev

- napadni: 1 eskadrilija z Mi-14PL
- reševalni: 1 eskadrilija z Mi-14 PS, PZL Anakonda
- transportni: 1 eskadrilija z Mi-2, PLZ-W3, Mi-17

3. ZRAČNE SILE

Struktura:

36 450 pripadnikov (vključujoč 14 800 nabornikov)

Število ur letenja: 60-180

2 zračno-obrambna korpusa – Sever, Jug

Oborožitev:

Lovci: 1 eskadrilija z 45 MiG-29 (37 -29U, 8 -29UB)

FGA/izvidnica: 5 eskadrilij z 98 Su-22 (81 -22M4, 17 -22UM3K), 4 eskadrilije z 81 Mig-21

Transportni: 1 regiment in 3 eskadrilije z 50 AT (10 An-26, 2 An-28, 2 M-28 Bryza, 9 Jak-40, 2 Tu-154, 25 An-2), 8 C295

Helikopterji: 98 (67Mi-2, 12 Mi-8/17, 18 W-3 Sokol, 1 Bell 412)

Vadbeni: 105 TS-11 Iskra, 35 PZL-130 Orlik

Izstrelki zrak-zrak: AA-2 Atoll, AA-3 Anab, AA-8 Aphid, AA-11 Archer

Izstrelki zrak-zemlja: AS-7 Kerry

Izstrelki zemlja-zrak: 3 brigade in neodvisni regiment z 20 SA-3, 3 SA-4, 2 SA-5

Vir: The Military Ballance (2003/2004): 53-54

B. Rezultati javnomnenjskih raziskav (Nato, Irak)

1. Podpora udeležbe poljskih vojakov v stabilizacijski misiji v Iraku od junija 2003 do februarja 2004

Grafikon 1: Ali podpirate sodelovanje poljskih vojakov v operaciji v Iraku ali ne?

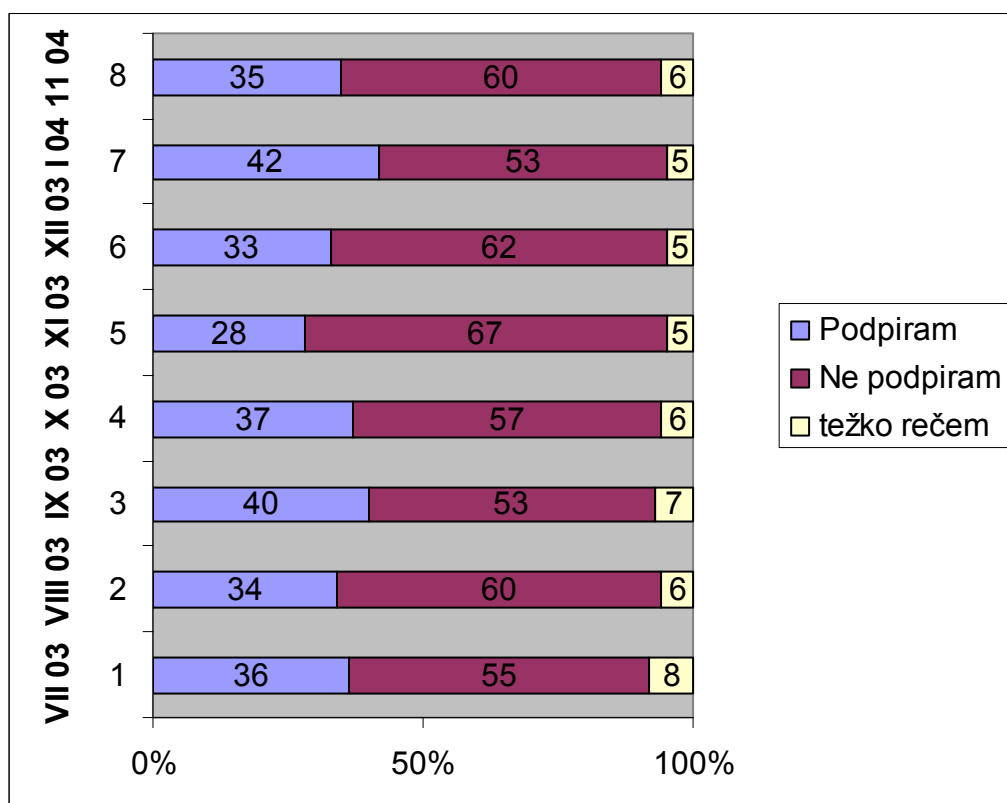

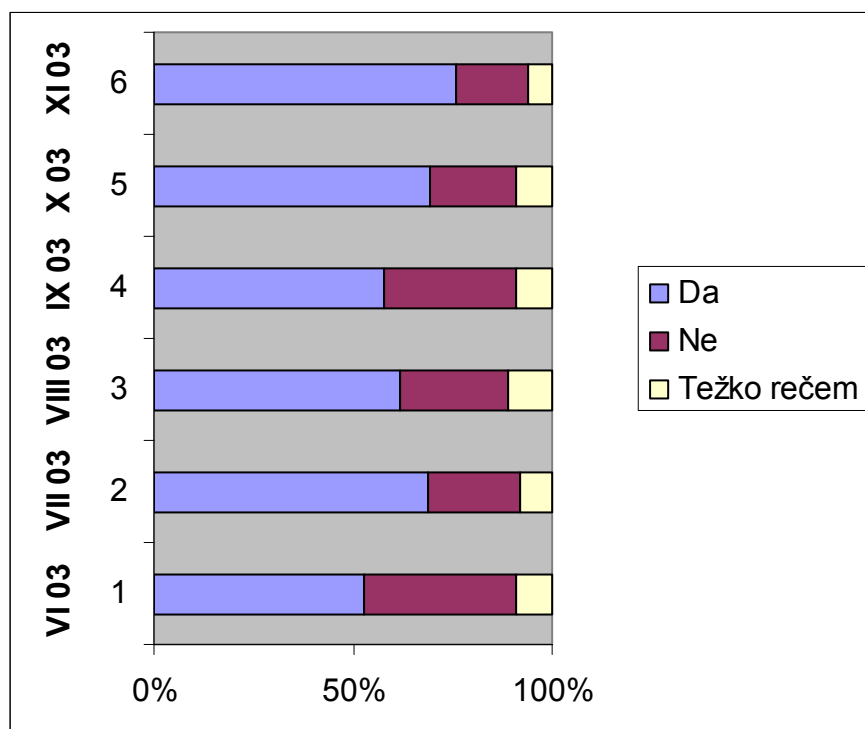
Tabela 1: Ali podpirate sodelovanje poljskih vojakov v operaciji v Iraku ali ne?

	VII 2003	VIII 2003	IX 2003	X 2003	XI 2003	XII 2003	I 2004	II 2004
PODPIRAM	36	34	40	37	28	33	42	35
NE PODPIRAM	55	60	53	57	67	62	53	60
TEŽKO REČEM	8	6	7	6	5	5	5	6

Vir: prirejeno po Opinie o obecności polskich żołnierzy w Iraku, marec 2004. Polish Public Opinion, www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2004/K_041_04.PDF, 24.4.2004

2. Mnenje o Poljski kot o možni tarči terorističnih napadov od junija 2003 do novembra 2003

Grafikon 2: *Ali se strinjate z mnenjem, da lahko Poljska postane tarča terorističnih napadov muslimanskih fundamentalistov v povezavi z prisotnostjo poljskih vojakov v Iraku?*

Vir: prirejeno po Poles about the stabilisation mission in Iraq, november 2003. Polish Public Opinion, www.cbos.pl/ENGLISH/Bulletin/2003/11_2003.pdf, 24.4.2004

Tabela 2: *Ali se strinjate z mnenjem, da lahko Poljska postane tarča terorističnih napadov muslimanskih fundamentalistov v povezavi z prisotnostjo poljskih vojakov v Iraku?*

	VI 2003	VII 2003	VIII 2003	IX 2003	X 2003	XI 2003
DA	53	68	62	58	70	75
NE	38	23	27	33	22	18
NE VEM	9	8	11	9	9	6

3. Mnenje o reakciji koalicijskih sil na številne teroristične napade v Iraku od novembra 2003 do februarja 2004

Grafikon 3: *Nedavno je bilo v Iraku vse več terorističnih napadov na koalicijske vojake in civilne pripadnike mirovnih organizacij. Ali naj v tej situaciji ohranijo isto število vojakov, umaknejo svoje enote iz Iraka ali pošljejo več vojakov v Irak za okrepitev stabilizacijskih sil?*

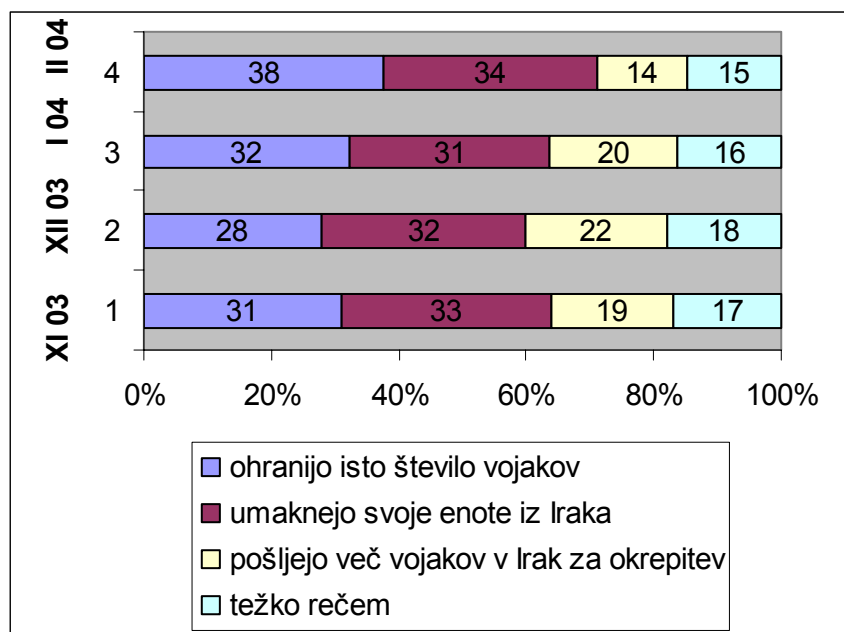

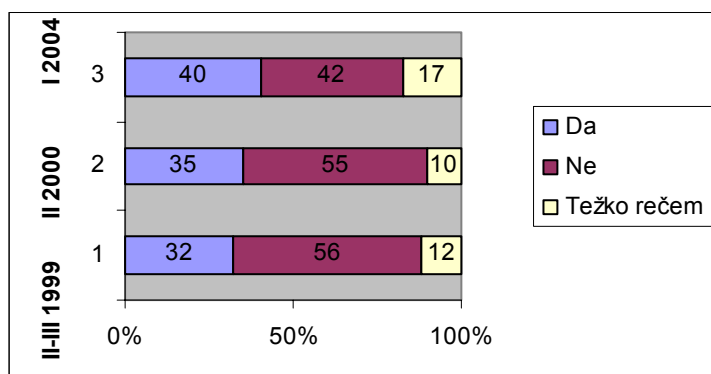
Tabela 3: *Nedavno je bilo v Iraku vse več terorističnih napadov na koalicijske vojake in civilne pripadnike mirovnih organizacij. Ali naj v tej situaciji ohranijo isto število vojakov, umaknejo svoje enote iz Iraka ali pošljejo več vojakov v Irak za okrepitev stabilizacijskih sil?*

	XI 2003	XII 2003	I 2004	II 2004
Ohranijo isto število vojakov	31	28	32	38
Umaknejo svoje enote iz Iraka	33	32	31	34
Pošljejo več vojakov v Irak za okrepitev	19	22	20	14
Težko rečem	17	18	16	15

Vir: prirejeno po Opinie o obecności polskich żołnierzy w Iraku, marec 2004. Polish Public Opinion, www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2004/K_041_04.PDF, 24.4.2004

4. Mnenje o prisotnosti Natovih vojaških sil na Poljskem februarja 1999, februarja 2000 in januarja 2004

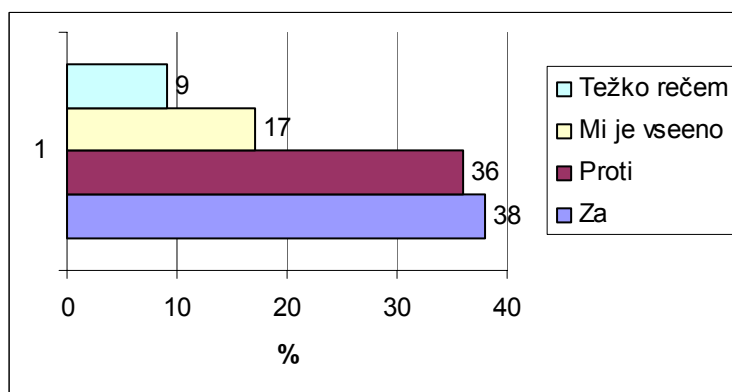
Grafikon 4: *Ali naj bodo po vašem mnenju vojaške sile drugih Nato članic nameščene na Poljskem ali ne?*

Vir: prirejeno po Opinion about the possible location of american military bases in Poland, februar 2004. Polish Public Opinion, www.cbos.pl/ENGLISH/Bulletin/2004/02_2004.pdf, 14.4.2004

5. Mnenje o namestitvi ameriške vojaške baze na Poljskem januarja 2004

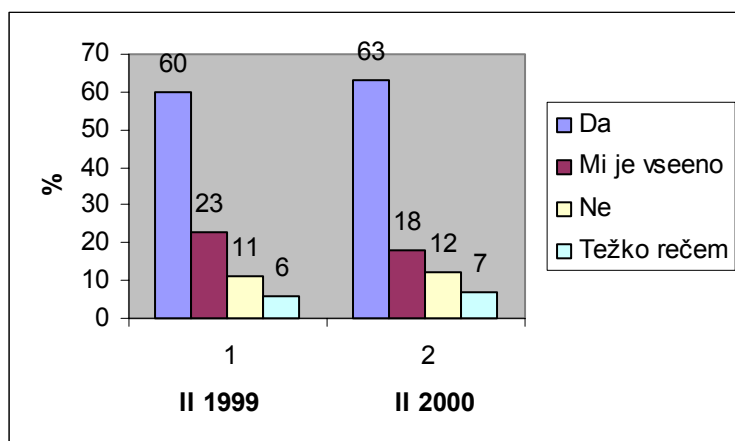
Grafikon 5: *Ali ste, splošno gledano, za ali proti namestitvi ameriške baze na Poljskem?*

Vir: prirejeno po Opinion about the possible location of american military bases in Poland, februar 2004. Polish Public Opinion, www.cbos.pl/ENGLISH/Bulletin/2004/02_2004.pdf, 14.4.2004

6. Podpora članstva Poljske v Natu v letih po sprejetju (1999 in 2000)

Grafikon 6: *Ali podpirate članstvo Poljske v Natu ali ne?*

Vir: prirejeno po The Poles, Czechs and Hungarians on NATO membership, februar 2000.
Polish Public Opinion, www.cbos.pl/ENGLISH/OPINIA/2000/02/1/OPINIA_1.htm,
14.1.2004